

USAID
NGA POPULLI AMERIKAN

VLERËSIMI I FUSHAVE TË PREKURA NGA KORRUPSIONI NË NIVEL LOKAL

- rezultatet e hulumtimit

Botues:

Asociacioni për iniciativa demokratike (ADI)

Autorët e analizës:

Risto Karajkov

Marija Dimitrovska

Angelina Mickoska

Përktheu: Xhemazije Rizvani

Dizajni dhe shtypi: MOVEO DOO Shkup

Tirazhi: 100 kopje

Ky publikim është prodhuar nga Asociacioni për Iniciativë Demokratike (ADI) në kuadër të Proektit të Pjesëmarrjes Qytetare me mbështetje e popullit Amerikan përmes Agjencionit për Zhvillim Ndërkombëtar të Shteteve të Bashkuara të Amerikës (USAID). Pikëpamjet e autorëve të shprehura në këtë publikim nuk reflektojnë medoemos pikëpamjet e Agjencionit për Zhvillim Ndërkombëtar të Shteteve të Bashkuara apo të Qeverisë së Shteteve të Bashkuara të Amerikës.

VLERËSIMI I FUSHAVE TË PREKURA NGA KORRUPSIONI NË NIVEL LOKAL

- rezultatet e hulumtimit

Gostivar, nëntor 2020

Përmbajtja

1. Hyrje.....	6
2. Kuadri metodologjik i hulumtimit.....	7
2.1. Përshkrimi i problemit të hulumtimit.....	7
2.2. Metodat dhe teknikat për kryerjen e kërkimit.....	8
3. Prezantimi i rezultateve të hulumtimit.....	10
3.1 Korrupsioni në Maqedoninë e Veriut - problemet dhe sfidat.....	10
3.1.1. Korrupsioni në nivelin lokal në Maqedoninë Veriore.....	13
3.2. Zbatimi i kornizës anti-korrupsion - kushtet moderne.....	15
4. Rezultatet e hulumtimit empirik.....	20
4.1. Të dhënat kryesore.....	22
4.1.1. A mendoni se korrupsioni është rritur, ose zvogëluar në krahasim me 10 vjet më parë?.....	23
4.1.2. Sa është rritur korrupsioni?.....	26
4.1.3. Faktorët që janë shkak i korrupsionit.....	28
4.1.4. Arsyet e mos- raportimit të korrupsionit.....	30
4.1.5. A i është kërkuar mito një të njohurit tuaj gjatë vitit të kaluar për të përfunduar punën në një institucion?.....	33
4.1.6. Nga cili institucion i është kërkuar mito?.....	36
4.1.7. A ka dhënë mito ai i njohuri juaj ?.....	38
4.1.8. Në vitin e kaluar a ju është kërkuar juve mito për të kryer punën në ndonjë instituci on?.....	40
4.1.9. Nga cili institucion ju është kërkuar mito?.....	44
4.1.10. Përhapja e korrupsionit sipas fushave.....	46
4.1.11. Sa e përhapur mendoni se është kërkesa për mito midis njerëzve që kanë një farë pushteti / autoriteti mbi qytetarin?.....	49
4.1.12. A dini ku ta raportoni korrupsionin.....	52
4.1.13. A keni ndonjë të njohur që ka raportuar korrupsion në vitin e kaluar?.....	54
4.1.14. Kush mund të kontribuojë në luftën kundër korrupsionit.....	55
5. Përfundimi.....	58
Bibliografia.....	59
Shtojca 1. Lista e bashkëbiseduesve.....	62
Shtojca 2. Anketa e korrupsionit në nivelin lokal	64
Shtojca 3 - Rezultatet e sondazhit me qytetarët.....	67

1. Hyrje

Korrupsioni gërryen besimin, dobëson demokracinë, ngadalëson zhvillimin ekonomik dhe përkeqëson pabarazinë, varfërinë, ndarjet shoqërore dhe pasojat e pafavorshme mjedisore. Korrupsioni mund të marrë forma të ndryshme, me emëruesin e përbashkët që prishin sistemet dhe prishin besimin tek institucionet. Lufta kundër korrupsionit është e mundur vetëm kur të kuptojmë mënyrën e funksionimit të korrupsionit si dhe sistemet dhe praktikrat që e mundësojnë atë.

Republika e Maqedonisë së Veriut për vite dhe dekada me vendosmëri, refuzon të përballet me këtë problem edhe përkundër një mori analizash dhe hulumtimesh që tregojnë se korrupsioni është një pengesë e rëndësishme për krijimin e një sistemi të sundimit të ligjit dhe një faktor që prish besimin tek institucionet. Ballafaqimi me problemin e korrupsionit nuk do të thotë vetëm të kesh vullnet politik, por edhe të kuptosh fenomenin në një mjedis të caktuar dhe morinë e motiveve dhe manifestimeve të korrupsionit. Për këtë arsye, hulumtimi i korrupsionit është një pjesë e domosdoshme e procesit të hartimit të zgjidhjeve për këtë problem.

Ky raport përmbledh rezultatet e sondazhit për të vlerësuar fushat e ndjeshme dhe perceptimet e korrupsionit në nivelin lokal. Hulumtimi u krye brenda Projektit të USAID për Pjesëmarrje Qytetare. Projekti i Pjesëmarrjes Qytetare (PPQ) është një program pesë-vjeçar i financuar nga USAID që punon për të arritur dy qëllime: (1) forcimin e angazhimit konstruktiv të OJQ-ve në politika dhe çështje me interes publik; dhe (2) angazhim i rritur dhe i qëndrueshëm i të rinjve në jetën publike në Republikën e Maqedonisë Veriore. PPQ drejtohet nga Instituti për Menaxhment Lindje-Perëndim në New York (SHBA), në partneritet me tre OJQ lokale: Fondacioni për Internet dhe Shoqëri 'Metamorfozis', Shoqata për Iniciativë Demokratike (ADI) dhe Këshilli Rinor Nacional i Maqedonisë (KRMV).

Qëllimi i hulumtimit është të vlerësojë zonat e prekura nga korrupsioni në nivelin lokal me synim në pesë komuna në Republikën e Maqedonisë Veriore - Gostivar, Manastir, Kavadar, Kumanovë dhe Shtip. Procesi i hulumtimit përfshiu analizën e kornizës përkatëse ligjore dhe kërkimin dhe analizën relevante; intervistat me nëpunësit dhe një sondazh me një numër reprezentativ të qytetarëve nga komunat e synuara.

Gjetjet përkatëse të hulumtimit dhe informacione të tjera janë paraqitur në katër kapituj të këtij raporti. Pjesa e parë paraqet kornizën metodologjike të hulumtimit. Pjesa e dytë paraqet të dhënat nga studimi desk, ndërsa pjesa e tretë rishikon rezultatet e analizës së të dhënave primare të mbledhura përmes një studimi të qytetarëve dhe intervistave me nëpunësit përkatës. Pjesa e katërt përmban vërejtjet përfundimtare. Një përmbledhje e hollësishme e rezultateve të analizës sasiore të të dhënave është përfshirë në shtojcën statistikore, si plotësim i versionit elektronik të këtij raporti.

2. Kuadri metodologjik i hulumtimit

2.1 Përshkrimi i problemit të hulumtimit

Korrupsioni është një formë devijimi e pranishme në çdo shoqëri. E definuar si sjellje e pandershme dhe mashtruese nga ata që janë në pushtet, e cila zakonisht përfshin mito, korrupsioni e prish rendin normativ dhe minon zhvillimin demokratik dhe ekonomik të një vendi. Është një fenomen dinamik që ka shumë forma dhe shoqërohet me faktorë të ndryshëm historikë, psikologjikë, ekonomikë, juridikë, politikë, sociologjikë dhe të tjerë. Korrupsioni është një problem i vazhdueshëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut, veçanërisht e shprehur gjatë dekadave të trazirave që nga vendosja e sistemit të pluralizmit demokratik dhe ekonomisë së tregut e deri më sot. Në dekadën e fundit në veçanti, korrupsioni në Republikën e Maqedonisë së Veriut është një nga sfidat më të mëdha për vendosjen e shtetit ligjor. Disa organizata ndërkombëtare në raportet e tyre për vendin tregojnë seriozitetin e problemit dhe progresin e dobët në trajtimin e korrupsionit. Lidhur me këtë çështje, Maqedonia e Veriut ngelet prapa në renditjen e Indeksit të Perceptimit të Korrupsionit të “Transparencës Ndërkombëtare” dhe në vitin 2019 renditet në vendin e 106-të, e cila tregon rënie për 13 vende nga vendi i 93-të dhe e cila është renditja më e ulët midis vendeve të rajonit.

Në mungesë të sistemeve horizontale të përgjegjësisë dhe mekanizmave funksionalë të zbatimit të ligjit, krijohen kushte për zhvillimin e një kulture korrupsioni. Në sisteme të tilla, media dhe shoqëria civile shpesh përballen me presione të drejtpërdrejta ose indirekte mbi raportimin e korrupsionit, gjë që kontribuon më tej në thellimin e problemit. Hetimi i korrupsionit është një sfidë, sepse është një fenomen i lehtë për tu kuptuar, por i vështirë për t’u hetuar në mënyrë sistematike. Korrupsioni është një problem që është njëkohësisht një sfidë dhe një motivim për studiuesit në përcaktimin e metodave shkencore për analizimin e fenomeneve komplekse.

Korrupsioni mund të ndodhë në nivele të ndryshme. Një nga dallimet themelore në këtë drejtim është ai i korrupsionit të nivelit të lartë (i cili i referohet praktikave korruptive në proceset e bërjes së ligjit dhe politikëbërjes) dhe korrupsionit administrativ (i vogël) (i cili përfshin zyrtarët publikë dhe publikun). Pavarësisht nga lloji, korrupsioni ka një efekt të dëmshëm në sundimin e ligjit, minon aksesin në shërbimet publike dhe ndikon në besimin e institucioneve të sistemit. Si i tillë, korrupsioni pengon zhvillimin ekonomik dhe shoqëror, veçanërisht në demokracitë relativisht “të njoma”.

Korrupsioni është një veprim kompleks ku nuk është gjithmonë e lehtë të bësh dallimin midis fajtorit dhe viktimës, veçanërisht për shkak të shumëdimensionalitetit të marrëdhënies - ku në shumë raste përfitojnë të dy palët e përfshira në aktin e korrupsionit, ndërsa viktimat në këtë rast është bashkësia / shoqëria e gjerë. Për më

tepër, praktikat kulturore të vendosura për të dhënë dhurata si një formë mitoi¹, turbullojnë dallimin midis asaj që lejohet dhe asaj që është e ndaluar.

Një qasje ndaj hulumtimit të korrupsionit është analizimi i të dhënave nga raportet e policisë dhe gjykatës, një qasje që ka qenë prej kohësh dominuese në kërkimin e korrupsionit. Sidoqoftë, kjo qasje konsiderohet e pamjaftueshme për të ilustruar të gjitha manifestimet e problemit dhe tregon një pasqyrë të deformuar ose të shtrembëruar të korrupsionit, në kuptimin që mund të zbulojë vetëm se sa i gatshëm është një sistem për të trajtuar korrupsionin, por as prej larg nuk mund të sigurojë informacion mbi shpeshësinë dhe llojet e korrupsionit në një shoqëri.

Për të kapërcyer këtë shtrembërim, janë futur metoda të reja për të hetuar korrupsionin, duke përfshirë intervistat me viktimat ose ata që përfshihen në praktika korruptive, mbikëqyrje, intervista dhe sondazhe të opinionit publik. Një metodë tjetër e përdorur është analiza e "gjurmëve të korrupsionit", pra mbledhja dhe analizimi i të dhënave nga masmedia. Zgjedhja e metodave varet nga qëllimi i hulumtimit dhe aspekti nga i cili analizohet problemi i hulumtimit. Specifika e fenomenit, shfaqjet e tij të ndryshme në mjedise dhe sisteme të ndryshme nënkupton një qasje të ndryshme për hetimin e korrupsionit. Në përcaktimin e kornizës kërkimore, zgjedhja e metodave dhe teknikave drejtohet nga qëllimet dhe konteksti i kërkimit.

Në këtë kontekst, hulumtimi kishte për qëllim vlerësimin e zonave të rrezikuara, të prirura për korrupsion në pesë komuna: Gostivar, Manastir, Kavadar, Kumanovë dhe Shtip. Vlerësimi i rrezikut të korrupsionit përdoret si një mjet parandalues për të identifikuar faktorët e rrezikut dhe rreziqet që lidhen me korrupsionin dhe integritetin në sektorin publik, dmth si një mjet për të përmirësuar menaxhimin e një institucioni publik specifik, sektori, projekti ose procesi. Sfida kryesore për kryerjen e kërkimeve në këtë nivel në Republikën e Maqedonisë së Veriut është e para, mungesa e përgjithshme e të dhënave për korrupsionin dhe, më konkretisht, mungesa e të dhënave në nivelin lokal. Sfida e dytë i referohet gatishmërisë së palëve të interesuara lokale për të bashkëpunuar brenda hulumtimit, duke qenë se ky është një problem që ka implikime për të gjitha palët e përfshira në një marrëdhënie korruptive.

2.2 Metodat dhe teknikat për kryerjen e kërkimit

Për realizimin e suksesshëm të qëllimeve të kërkimit, u imponua nevoja për një kombinim të metodave dhe teknikave të ndryshme të hulumtimit. Duke pasur parasysh

¹ I njohur si: ndikim në sjelljen ose vendimet e një personi tjetër, duke ofruar para, pasuri materiale ose shërbime në këmbim të arritjes së një rezultati të dëshiruar. Korrupsioni përfshin ofrimin, dhënie dhe / ose pranimit mitoi, por është një koncept më i gjerë, i cili i referohet çdo lloji sjelljeje të paligjshme që synon të pëfitojë përmes mjeteve të paligjshme.

sfidat e procesit të hulumtimit (mungesa e të dhënave në nivelin lokal, mungesa e kërkimit paraprak në nivelin lokal) u aplikua një kombinim i metodave cilësore dhe sasiore të kërkimit. Hulumtimi është i llojit eksplorues, që do të thotë se, duhet të sigurojë njohuri preliminare në lidhje me fenomenin e hulumtimit. Për të siguruar të dhëna për realizimin e hulumtimit, faza e parë e procesit të hulumtimit ishte përqendruar në rishikimin e dokumenteve përkatëse që mund të ofrojnë njohuri mbi llojet e korrupsionit, fushat e rrezikut të korrupsionit, shpeshtësinë dhe llojet e korrupsionit në nivelin lokal. Kjo përfshiu një analizë të kornizës ligjore anti-korrupsion, një rishikim të raporteve përkatëse të korrupsionit në nivelin lokal, nacional nga institucionet vendore dhe ndërkombëtare. Ka kufizime për faktin se kjo metodë realizohet me sukses varësisht nga ajo se si dhe nga kush ai dokumentacion prezantohet, si është ruajtur dhe çfarë kualiteti ka.

Faza e dytë e hulumtimit lidhej me marrjen e të dhënave nga bashkëbiseduesit kryesorë - ekspertë, përfaqësues të institucioneve lokale, përfaqësues të bashkësisë së biznesit, përfaqësues të organizatave të shoqërisë civile të përfshira në aktivitete për identifikimin dhe luftimin e korrupsionit. Për nevojat e hulumtimit, u kryen gjithsej 26 intervista me bashkëbiseduesit kryesorë (lista është në dispozicion në Shtojcën 1, në fund të këtij Raporti).

Informacionet nga bashkëbiseduesit kryesorë u morën përmes intervistave gjysmë të strukturuar, një teknikë në metodat cilësore të hulumtimit që është veçanërisht e përshtatshme për kërkime eksploruese, ku është e nevojshme të merren njohuritë fillestare në lidhje me manifestimin e fenomenit që është objekt i hulumtimit.

Për sa i përket nevojave të analizës, kjo fazë e mbledhjes së të dhënave ishte thelbësore për një njohje të thelluar të problemit të kërkimit dhe mundësoi identifikimin e perceptimeve dhe qëndrimeve të individëve që kanë ekspertizë dhe / ose përvojë me temën e hulumtimit në fazën e analizës.

Në fund, për të përcaktuar perceptimet e qytetarëve për ekzistencën e korrupsionit, si dhe rreziqet e perceptuara për korrupsion, u krye një studim me 600 të anketuar - banorë të pesë komunave të synuara (100-120 të anketuar për komunë). Të dhënat nga Regjistrimi i fundit i Popullsisë dhe të dhënat përkatëse nga Enti Shtetëror i Statistikave u përdorën në përcaktimin e mostrës së hulumtimit. Duke pasur parasysh rreziqet e punës në terren për shkak të pandemisë Covid-19, procesi i mbledhjes së të dhënave u krye përmes një sondazhi telefonik. Pyetjet kishin për qëllim të përcaktonin perceptimet e të anketuarve për prevalencën dhe shpeshtësinë e korrupsionit në vendbanimin e tyre, fushat në të cilat korrupsioni është më i zakonshëm, si dhe për të analizuar përvojat e drejtpërdrejta dhe sjelljet e kaluara të të anketuarve në kontekstin e korrupsionit.

Në fund, për të përcaktuar perceptimet e qytetarëve për ekzistencën e korrupsionit, si dhe rreziqet e perceptuara për korrupsion, u krye një studim me 600 të anketuar - banorë të pesë komunave të synuara (100-120 të anketuar për komunë)². Për definimin e mostrës së hulumtimit, u përdorën të dhëna nga regjistrimi i fundit i popullsisë dhe të dhënat përkatëse nga Enti Shtetërori statistikave. Duke pasur parasysh rreziqet e punës në terren për shkak të pandemisë me Covid-19, procesi i mbledhjes së të dhënave u krye përmes një sondazhi telefonik. Pyetjet kishin për qëllim të përcaktonin perceptimet e të anketuarve për prevalencën dhe shpeshtësinë e korrupsionit në vendbanimin e tyre, fushat në të cilat korrupsioni është më i zakonshëm, si dhe për të analizuar përvojat e drejtpërdrejta dhe sjelljet e kaluara të të anketuarve në kontekstin e korrupsionit.

Të dhënat e mbledhura u futën në një bazë të dhënash për përpunimin statistikor. Analiza e të dhënave, përveç tendencave të përgjithshme në përgjigje, analizoi trendet dhe ndryshimet sipas disa karakteristikave socio-demografike të të anketuarve. Rezultatet e hulumtimit janë paraqitur në kapitullin vijues. Rezultatet shtesë nga anketimi i qytetarëve të pesë komunave të synuara janë paraqitur në Shtojcën 3, në fund të këtij Raporti.

3. Prezantimi i rezultateve të hulumtimit

3.1 Korrupsioni në Maqedoninë e Veriut - problemet dhe sfidat

Pavarësisht nga niveli i zhvillimit të një shoqërie, korrupsioni gjithmonë përbën rrezik për ruajtjen e kohezionit shoqëror dhe sigurimin e rritjes dhe përparimit. Korrupsioni minon parimet themelore të organizimit të rendit ekonomik dhe ligjor, besimin në institucione dhe funksionimin efektiv të tyre. Përcaktuar përgjithësisht si abuzim i pushtetit të besuar për qëllime private, korrupsioni është një problem kompleks dhe i përhapur, duke e bërë eliminimin e tij një nga përparësitë e shumë vendeve.

Megjithëse korrupsioni ka qenë prej kohësh në listën e çështjeve prioritare në Maqedoninë e Veriut, që prej dhjetë vitesh, ndërgjegjësimi për korrupsionin si një problem që pengon dukshëm zhvillimin shoqëror dhe ekonomik, po forcohet. Nuk ka asnjë parti në pushtet që nuk e ka fituar pushtetin me retorikë për t'i dhënë fund problemit të korrupsionit (prania e retorikës për të luftuar korrupsionin ishte shpesh në përpjesëtim të kundërt me përpjekjet reale për ta zvogëluar atë); Ky është një rekomandim i rregullt i partnerëve ndërkombëtarë të vendit dhe një pjesë e pashmangshme e proceseve të integritetit evropian.

² Pyetësi i anketës është bashkangjitur në Shtojcën 2, në fund të këtij Raporti..

Si pjesë e këtyre përpjekjeve, disa instrumente për të përmirësuar kornizën ligjore për luftimin e korrupsionit u përfshinë në ligjin e brendshëm - ratifikimi i Konventës së Ligjit Penal Antikorrupsion (1999) dhe Konventës së Ligjit Civil Antikorrupsion (2002). Në vitin 2007, vendi miratoi Konventën e Kombeve të Bashkuara kundër Korrupsionit.

Rregulloret anti-korrupsion në Maqedoninë e Veriut janë formuluar në kornizën e disa dokumenteve ligjore, duke filluar nga Kushtetuta, si akti më i lartë juridik i shtetit, pastaj në disa nga rregulloret ligjore, si dhe në disa kode të etikës. Disa dokumente strategjike dhe plane veprimi për parandalimin e korrupsionit dhe konfliktin e interesave janë mekanizma shtesë për trajtimin e problemit të korrupsionit.

Këto akte përmbajnë përkufizime themelore të sjelljes së ndaluar, parime dhe ndalime, si dhe udhëzime dhe rekomandime mbi transparencën, ligjshmërinë dhe paanshmërinë në kryerjen e detyrimeve dhe kompetencave zyrtare.

Ligji për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit³ është akti më i rëndësishëm që përcakton korrupsionin, përcakton masat dhe aktivitetet për parandalimin e korrupsionit në ushtrimin e pushtetit, kompetencat publike, detyrat dhe politikat zyrtare, masat dhe aktivitetet për parandalimin e konfliktit të interesave, masat dhe aktivitetet për parandalimin e korrupsionit në kryerjen e veprimtarive me interes publik të personave juridikë në lidhje me ushtrimin e kompetencave publike. Ligji përcakton gjithashtu parimet e ligjshmërisë, integritetit, barazisë, publicitetit, mbrojtjes dhe përgjegjësisë. Për më tepër, ligji përcakton Komisionin Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, kompetencën, detyrën dhe përgjegjësinë e tyre.

Ligji për mbrojtjen e informatorve⁴, nga ana tjetër, mbulon raportimin e aktiviteteve korruptive, përkatësisht procedurën për raportimin e mbrojtur, e cila përcjell një dyshim të arsyeshëm ose njohuri se është kryer, se është duke u kryer ose që ka të ngjarë që të kryhet një kriminale ose një veprim tjetër i paligjshëm ose i palejueshëm, i cili cenon ose rrezikon interesin publik. Ligji u miratua në nëntor të 2015, si një përgjigje ndaj nevojës për të përmirësuar mekanizmat për të luftuar korrupsionin në periudhën e një prej krizave më të mëdha politike në vend (shkaktuar nga zbulimi i informacionit që nënkupton korrupsionin në eshlonet e larta të qeverisë).

Sidoqoftë, miratimi i Ligjit nuk u shoqërua me krijimin e mekanizmave për zbatimin efektiv të tij. Kjo thuhet në raportet e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, i cili sipas Ligjit është i detyruar të paraqesë një raport vjetor në Parlament për raportet e marra nga informatorët. Zbatimi i Ligjit është në një nivel jo të kënaqshëm, i cili, siç shkruajnë aktivistët kundër korrupsionit, është kryesisht për

³ Ligji për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesave, Gazeta Zyrtare e RMV nr. 12/19, 2019

⁴ Ligji për Mbrojtjen e Informatorëve, Gazeta Zyrtare e RMV nr. 196/15, 2015

shkak të mungesës së vullnetit të fortë politik për të vendosur një sistem të mbrojtjes së informatorëve në sektorin publik dhe privat.

Duke marrë parasysh që prokurimi publik në thelb është një fushë që është e prirur për korrupsion, dispozitat anti-korrupsion janë gjithashtu të pranishme në Ligjin për Prokurimin Publik⁵, të cilat ndjekin dispozitat e akteve të lartpërmendura, gjë që ndihmon në tejkalimin e sfidave në procesin e planifikimit, zbatimin e procedurave , deri në realizimin e marrëveshjeve. Këto dispozita u referohen masave të përgjithshme për parandalimin dhe raportimin e korrupsionit, ndalimin e prokurimit publik të bartësve të funksioneve publike dhe zbatimin e Ligjit për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit.

Ligji për Qasjen e Lirë në Informacionin Publik⁶, nga ana tjetër, ka një rëndësi të veçantë për transparencën e institucioneve dhe aftësinë e nëpunëve shoqërorë për të hyrë në informacione që kanë treguar sjellje potencialisht korruptive. Me të, institucionet janë të detyruara të publikojnë informacione në lidhje me punën e tyre, dhe gjithashtu të paraqesin informata shtesë publike kur ato kërkohen shtesë prej tyre.

Përveç të gjitha këtyre rregulloreve, në luftën kundër korrupsionit dhe kontributin për një transparencë më të mirë, kanë edhe disa kode të etikës, rregulloreve dhe strategjive. Midis tyre, mbase më e rëndësishmja është Strategjia Nacionale për Luftimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit të Republikës së Maqedonisë së Veriut⁷, me një plan veprimi për zbatimin e tij, të përgatitur nga Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KSHPK).

Kjo strategji është krijuar kryesisht për të vepruar në mënyrë parandaluese kundër korrupsionit, dmth. duke forcuar rregulloren, funksionimin e sistemit të drejtësisë dhe rivendosjen e besimit në të, ngritjen e vetëdijes dhe zvogëlimin e mundësive që korrupsioni të kontribuojë në uljen e saj⁸. Strategjia është planifikuar të zbatohet në periudhën nga 2020 deri në 2024. Vitin e kaluar, u nënshkrua një Memorandum Bashkëpunimi për përdorimin e Sistemit për mbledhjen dhe përpunimin e të dhënave statistikore për parandalimin dhe represionin e korrupsionit dhe larjes së parave. Qëllimi i këtij sistemi është të forcojë bashkëpunimin midis të gjitha institucioneve të përfshira në parandalimin dhe luftën kundër korrupsionit, pa paraqitur një kërkesë të

⁵ Ligji për Prokurimin Publik, Gazeta Zyrtare e RMV nr. 24/19, 2019

⁶ Ligji për Qasjen e Lirë në Informacionin Publik, Gazeta Zyrtare e RMV Nr. 101/19, 2019

⁷ Strategjia Kombëtare për Luftën kundër Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit të Republikës së Maqedonisë së Veriut, e disponueshme në <https://www.dksk.mk/index.php?id=118>

⁸ Strategjia Kombëtare për Luftën kundër Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit të Republikës së Maqedonisë së Veriut, e disponueshme në <https://www.dksk.mk/index.php?id=118>

veçantë për të marrë të dhëna të caktuara deri te të cilat mund të kenë qasje lehtë dhe legalisht⁹.

Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KSHPK) është një institucion me misionin për të inkurajuar forcimin normativ dhe institucional, për të krijuar politika dhe masa anti-korrupsion. KSHPK synon të fillojë zbatimin e ligjeve, si dhe të promovojë bashkëpunimin ndërinstitucional dhe ndërkombëtar. Ideja pas KSHPK-së është krijimi i një sistemi efektiv për parandalimin dhe represionin e korrupsionit dhe konfliktit të interesit. Ligji i ri për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit ka rritur dhe forcuar kompetencat e KSHPK-së dhe ka siguruar mekanizma më efektivë për trajtimin e rasteve të korrupsionit. Gjatë vitit 2019, një total prej 1172 ankesash janë dorëzuar në KSHPK për sjellje potencialisht korruptive, abuzim me detyrën publike, konflikt interesi, që është më shumë se numri i ankesave të marra nga KSHPK në pesë vitet e mëparshme.

Sidoqoftë, mbase prova më e madhe e dështimit në luftën kundër korrupsionit ishte krijimi dhe rënia e Prokurorisë Speciale Publike (PSP). Formuar në mes të një prej krizave më të mëdha politike në vend, si një përpjekje për të anashkaluar organet gjyqësore shtetërore të korruptuara, në më pak se katër vjet PSP jo vetëm që nuk e përmbushi misionin e saj, por duke u përfshirë në krim dhe korrupsion, lëkundi përgjithmonë besimin e qytetarëve maqedonas në mundësinë për të jetuar në një sistem pa korrupsion. Procedurat hetimore të iniciuara prej tyre përfunduan nën juridiksionin e Prokurorisë Publike për Krimin e Organizuar dhe Korrupsionin (PPKOK).

3.1.1. Korrupsioni në nivelin lokal në Maqedoninë e Veriut

Kur bëhet fjalë për luftën kundër korrupsionit në nivelin lokal, përveç rregulloreve të përgjithshme ligjore, komunat kanë mundësinë dhe detyrën të miratojnë politika, rregullore, strategji dhe dokumente të tjera shtesë për të luftuar korrupsionin. Fatkeqësisht, të dhënat përmes të cilave mund të hetohen potencialet dhe rreziqet e korrupsionit në nivelin lokal nuk janë në dispozicion sistematikisht. Megjithatë njësitet e vetëqeverisjes lokale kanë një detyrim transparence, përmbushja e këtyre detyrimeve kryesisht varet nga ekzistenca e vullnetit politik në autoritetet lokale.

Për të përcaktuar shkallën e transparencës së autoriteteve lokale, por edhe për të parë nëse dhe në çfarë mase ata janë të përkushtuar në luftën kundër korrupsionit (madje edhe përmes komunikimit të informacioneve përkatëse deri te publiku), në kuadër të këtij hulumtimi, u realizua monitorim dixhital i ueb faqeve të komunave, si dhe një rishikim i dokumenteve në dispozicion në lidhje me parandalimin dhe mbrojtjen nga

⁹ Bashkëpunimi ndër- institucional në luftën kundër korrupsionit dhe larjes së parave
<https://mioa.gov.mk/?q=mk/node/2369>

korupsioni në nivelin lokal në komunat e synuara të hulumtimit, si: Shtip, Gostivar, Manastir, Kavadar dhe Kumanovë.

Ky rishikim synonte të zbulonte nëse autoritetet lokale kanë politika, rregullore, strategji, të dhëna të prokurimit publik dhe dokumente të tjera që kërkojnë të promovojnë praktikën anti-korupsion në nivelin lokal, por gjithashtu edhe në çfarë mase janë të përgatitur për ta bërë këtë informacion të disponueshëm për publikun e gjerë. Ndër dokumentet që ishin subjekt i interesit në monitorimin dixhital (analiza e ueb-faqeve si dhe prani e ELS-ave tjerë në internet nga komunat e synuara) ishin dokumentet strategjike, kodet e etikës, politikat e punës, raportet, informacionet në lidhje me prokurimin publik dhe të ngjashme.

Nga dokumentet e disponueshme në faqet e internetit të komunës, Komuna e Shtipit ka miratuar një Kod Etik për politikën anti-korupsion - politika e integritetit për administratën komunale, dhe përveç kësaj ekziston një Kod i Etikës i zyrtarëve lokalë në Republikën e Maqedonisë së Veriut, si dhe një pjesë e kornizës ligjore, e cila kryesisht rregullon detyrimet e komunës në lidhje me transparencën dhe llogaridhënien.

Nga monitorimi dixhital në faqen e internetit të Komunës së Kavadarit midis dokumenteve dhe politikave lokale që lidhen me problemin e korupsionit janë Politika e Cilësisë së punonjësve në Komunën e Kavadarit, si dhe Raporti i Kryetarit të Komunës së Kavadarit. Njoftimet për prokurimet publike janë bërë publike dhe janë theksuar kompetencat e Njësisë së Inspektimit.

Analiza e dokumenteve të disponueshme me interes për analizë në faqen e internetit të Komunës së Manastirit tregoi se informacioni në lidhje me prokurimin publik është azhurnuar dhe i disponueshëm për të gjitha palët e interesuara. Politika e cilësisë, Rregullorja për sistematizim, Rregullorja për organizim, Kodi për punonjësit administrativ, si dhe Plani Vjetor i Prokurimit Publik për vitin 2020 janë gjithashtu të disponueshëm në uebfaqen e Komunës së Manastirit.

Informacione të tilla, si të dhëna ose dokumente tjera nuk ka në dispozicion në uebfaqen e Komunës së Gostivarit. Uebfaqja e Komunës së Kumanovës përshkruan në detaje kompetencat e Sektorit për Inspektim - Inspektoratit dhe Sektorit për revizion të brendshëm. Legjislacioni që del nga kompetencat gjithashtu theksohet, por dokumentet nuk janë në dispozicion.

Kur bëhet fjalë për transparencën e përgjithshme të komunave, në hulumtimin e Qendrës për Komunikime Civile për Indeksin Aktiv të Transparencës, u realizua një analizë dhe renditje e komunave për transparencën aktive të komunave, sipas tyre. Brenda komunave që janë cak i hulumtimit, Komuna e Manastirit vlerësohet me

transparencën më të madhe me 88.4%. Pasohet nga Kumanova me 82.6%, pastaj Kavadari me 80.3%. Përqindja e transparencës së Shtipit është 66.2%, ndërsa Gostivari ka transparencën më të ulët të komunave me përqindje 64.8%. Manastiri, Kumanova dhe Kavadari janë regjistruar sikur kanë transparencë "shumë të mirë", kurse Shtipi dhe Gostivar si "të mirë"¹⁰.

3.2 Zbatimi i kornizës anti-korrupsion - kushtet moderne

Sipas Indeksit të Perceptimit të Korrupsionit në vitin 2019, Maqedonia e Veriut është në vendin e 106-të¹¹. Një fakt tjetër zhgënjyes që korrupsioni është në një nivel të lartë është ai i vendeve në rajon, Maqedonia Veriore është vendi që është ranguar më dobët, së bashku me Shqipërinë (Qendra për Komunikime Civile, 2020). Në këtë kontekst, është gjithashtu interesante të përmendet se në vitin 2018, Maqedonia Veriore është përmirësuar me 14 vende në renditje - nga vendi i 107 në 2017¹² në vendin e 93 në 2018¹³. Pas kërcimit prej 14 vendeve, vitin e ardhshëm ai përsëri bie me 13 vende.

Nëse përmbledhim renditjen e vendit në vitet e fundit, mund të konkludojmë se korrupsioni në Maqedonin nuk lëviz. Pavarësisht nga të gjitha masat dhe mjetet të ndërmarra për të luftuar korrupsionin, është e qartë se një ndryshim i qëndrueshëm për më mirë mungon dhe se rrethi vicioz i korrupsionit vazhdon.

Më shumë hulumtime vërejnë përhapjen e korrupsionit në të gjitha sferat e jetës shoqërore. Gjegjësisht, sipas një sondazhi të kryer nga Departamenti i Statistikave dhe Kërkimeve të UNODC (SASS) dhe Zyra e Statistikave të Shtetit, mund të zbulohet se mesatarisht, 10.8% e qytetarëve të moshës 18 deri në 64 vjeç ishin të ekspozuar drejtpërdrejt ose përmes dikujt/ një anëtar i familjes së tyre - kishte përvojë të marrjes së mitoit nga një nëpunës publik në 12 muajt e fundit, para se të kryhet sondazhi me to.

Sidoqoftë, kur bëhet fjalë për përvojën e drejtpërdrejtë të mitoit, përqindja është 6.2% e atyre qytetarëve që kishin kontakte me administratën publike për të njëjtën periudhë kohe, dhe të atyre që paguanin mito të paktën një herë e bënë këtë çdo 2 muaj¹⁴. Këto rezultate u konfirmuan nga rezultatet e sondazhit me qytetarë nga pesë komuna në

¹⁰ Qendra për Komunikime Civile, Indeksi i Transparencës Aktive, 2020

¹¹ Transparency International, Corruption Perceptions Index 2019, 2020

¹² Transparency International, Corruption Perceptions Index 2017, 2018

¹³ Transparency International, Corruption Perceptions Index 2018, 2019

¹⁴ Zyra e Kombeve të Bashkuara për Drogën dhe Krimin (UNODC) - Departamenti i Statistikave dhe Kërkimeve (SASS), Zyra Shtetërore e Statistikave të RMV (ZSHS), Korrupsioni në Ish- Republikën Jugosllave të Maqedonisë: Mitoi i përjetuar nga popullata, 2011

vend (rezultatet e treguara në kapitullin tjetër), i cili konfirmon mungesën e një ndikimi thelbësor të nëpunësve në uljen e korrupsionit.

Megjithëse korrupsioni i parë globalisht mund të jetë një fenomen urban, në Maqedoninë e Veriut ka shpërndarje të barabartë si në zonat urbane ashtu edhe në ato rurale. Kështu, përqindja është 6.4% në zonat urbane, kundrejt 5.8% në zonat rurale. Një përqindje më e madhe e burrave paguan mito (7%) në kurriz të grave (5%). Sipas të dhënave të marra nga ky hulumtim, mund të konkludohet se forma më e zakonshme e korrupsionit është në formën e parave. Pothuajse gjysma e të gjitha rasteve ku është raportuar mito, janë në formën e mjeteve financiare (45%). Kështu, sipas rezultateve të fituara, shuma e mitoit mesatar të paguar është 28,813 denarë¹⁵.

Kur bëhet fjalë për korrupsionin, pjesë e të cilit janë nëpunësit publik, për shumicën e njerëzve automatikisht shfaqet si asociacion kryesor që korrupsioni inicohet prej tyre. Sidoqoftë, studimi tregon se pothuajse një e treta e mitoit të paguar (32%) në të vërtetë ofrohet nga vetë qytetarët, duke treguar ekzistencën e mundshme të një kulture korrupsioni.

Është interesante që gjysma e qytetarëve që deklaruan se kishin përvojë me ofrimin e mitoit për një nëpunës publik, si një arsye theksuan ngadalësinë e punës së institucioneve. Gjegjësisht, 50% e të anketuarve deklaruan se arsyeja e pjesëmarrjes në korrupsion është përsheptimi i procedurave që duhet të kryhen nga nëpunësi publik. Një shtesë prej 11% theksoi se qëllimi i mitoit ishte të merrte trajtim më të mirë nga institucionet, dmth nga punonjësit e tyre.

Në këtë mënyrë, më shumë se gjysma e të anketuarve deklaruan se nëpunësit publikë që u kanë dhënë mito ishin mjekë (58%). Oficerët e policisë përfaqësohen nga 35%, ndërsa profesorët dhe oficerët kadastralë morën mito nga 17% e të anketuarve.

Këto të dhëna sugjerojnë se një nga shkaqet kryesore të korrupsionit janë procedurat e gjata dhe komplekse dhe institucionet joefikase. Pritja e dokumenteve të nevojshme për të cilat qytetarët nga ana tjetër shpesh kanë afate të caktuara për t'i siguruar, nxit dëshirën për veprim të paligjshëm. Ngadalësia e institucioneve shëndetësore ku qytetarët shpesh duhet të presin me muaj për një termin të caktuar, dhe nga ana tjetër urgjencia e disa rasteve, gjithashtu paraqitet si një faktor nxitës për korrupsionin.

Frapante (është e habitshme) është përqindja e ulët e qytetarëve që morën pjesë në korrupsion dhe raportuan përvojën e tyre tek institucionet kompetente (vetëm 1%). Arsyet për këtë janë të ndryshme. Sidoqoftë, përqindja më e madhe e qytetarëve thanë se arsyeja e mos- raportimit ishte mosbesimi tek autoritetet. Për 38% të të anketuarve, raportimi nuk do të kishte ndonjë pasojë, sepse ata nuk besojnë se autoritetet janë të

¹⁵ Ibid.

interesuara të ndërmarrin hapa në këtë drejtim. Një arsye tjetër e rëndësishme për mos- raportimin e korrupsionit është interesi i përbashkët i palëve të përfshira në aktivitete korruptive, një arsye e deklaruar nga 17% e të anketuarve në sondazhin e ZSHS¹⁶.

Interesante është se, 13% e të anketuarve që ndërmorën një veprim të tillë nuk e konsideruan atë si shkelje të ligjit, duke interpretuar veprimet e tyre si pjesë e një praktike të zakonshme. Përqindja pothuajse identike e të anketuarve u përgjigj se në atë mënyrë ata shprehin mirënjohje për shërbimet e ofruara, dhe në një farë mënyre është sjellje pozitive, jo shkelje penale¹⁷.

Sipas studimit “Biznesi, korrupsionit dhe krimit në Republikën e Maqedonisë: Ndikimi i mitoit dhe formave të tjera të krimit në kompanitë private” nga Zyra e Kombeve të Bashkuara për Drogën dhe Krimin, në bashkëveprimin e tyre të shpeshtë me administratën publike, nga të gjitha kompanitë që kishin kontakte me nëpunësi publik në 12 muajt e fundit para se të kryhej sondazhi, 6.5 për qind paguan mito nëpunësit civil. Në Republikën e Maqedonisë së Veriut, prevalenca mesatare e mitoit midis ndërmarrjeve është pothuajse e njëjtë me prevalencën e mitoit në mesin e qytetarëve të zakonshëm (6.2 përqind), krahasuar me rezultatet e marra nga sondazhi i vitit 2011¹⁸.

Rezultatet e të njëjtit sondazh tregojnë se kompanitë që paguajnë mito, paguajnë mesatarisht 4.8 mito në vit, ose rreth një mito- dhënie çdo njëmbëdhjetë javë. Prevalenca e mitoit është pak më e lartë në ndërmarrjet e vogla se sa në ato më të mëdha. Përqindja më e madhe, 52% e mitoit total që kompanitë paguajnë nëpunësve publikë, u paguhet në formën e ushqimit dhe pijeve, 27.6%, është një mito në formën e dhënies së mallrave të tjera që nuk prodhohen nga kompania në këmbim të paligjshëm "përfitimi" nga një nëpunës publik dhe pagesa me para të gatshme (16.6%). Vlera mesatare e paguar në rast të pagesës me para është 17,349 denarë për mito¹⁹.

Kjo konfirmon edhe një herë tezën e mësipërme, se të gjithë qytetarët, pavarësisht nëse veprojnë në emrin e tyre, si person fizik apo brenda ndërmarrjes në të cilën punojnë, për forma të caktuara të mitomarrjes tregojnë jo vetëm gatishmëri për arsye pragmatike por edhe shpjegime që zënë rrënjë në kulturë dhe traditë. Shprehja e mirënjohjes, siç është formuluar nga qytetarët, është padyshim një formë e mitoit.

Në sektorin e biznesit në Republikën e Maqedonisë Veriore ka variacione në përhapjen e mitoit, si më poshtë: sektori i ndërtimit (11.7%), tregtia me shumicë dhe pakicë

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Zyra e Kombeve të Bashkuara për Drogën dhe Krimin (UNODC) - Departamenti i Statistikave dhe Kërkimeve (SASS), Biznesi, Korrupsioni dhe Krimi në Republikën e Maqedonisë: Ndikimi i Mitoit dhe Formave të Tjera të Krimit në Firmat Private, 2013

¹⁹ Ibid.

(7.5%), prodhimi, energjia elektrike, gazi dhe furnizimi me ujë (5 , 1%) dhe aktivitetet e kombinuara të shërbimeve të tilla si akomodimi dhe ushqimi, transporti dhe magazinimi (3.8%)²⁰.

Përqindjet e mësipërme na tregojnë se kur bëhet fjalë për aktivitetin e sektorëve, nuk është aq e rëndësishme sasia e mitoit, sa është e rëndësishme njohja e hapësirës dhe mundësia e mitoit në një kohë të caktuar dhe shfrytëzimi i tij.

Në më shumë se një të tretën e të gjitha rasteve të mitoit (36.1%), pagesa e mitoit ishte e qartë (8.9%) ose e nënkuptuar (8.7%) e kërkuar nga nëpunësi publik ose përmes një pale të tretë (18.5%). %) në emër të punonjësit, ndërsa në 57.5% të rasteve është ofruar nga një përfaqësues i ndërmarrjes pa kërkesë paraprake të nëpunësit publik²¹.

Këto shifra tregojnë se stereotipi klasik se nëpunësit publikë janë ata që më shpesh zhvatin mito nga qytetarët nuk është i vërtetë në praktikë. Ne mund të shohim se kompanitë në interesin e tyre janë të gatshëm të ndërmarrin veprime të paligjshme për të arritur qëllimet e përcaktuara.

Sipas të njëjtit hulumtim, një e katërta (23.8%) e mitoit nga kompanitë ishte paguar para se të kryhej shërbimi, ndërsa në 45% të rasteve mitoi ishte dhënë pas kryerjes së shërbimit. Këto të dhëna gjithashtu tregojnë se një pjesë e mirë e ndërmarrjeve janë të gatshme të "investojnë" fonde paraprakisht në mënyrë që të marrin një përfitim.

Hulumtimi i Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KSHPK) në 2015 tregon se shkaqet kryesore të korrupsionit lidhen me problemet sistematike, siç janë pagat e ulëta të nëpunësve civilë dhe procedurat e gjata dhe të ngadalta administrative, pastaj institucionet joefikase dhe joefektive, dmth organet joefikase anti-korrupsion dhe rregulla të paqarta me mangësi që lejojnë manipulim, si dhe vlera morale të pranuara gjerësisht ndaj korrupsionit si sjellje normale.

Sipas të dhënave të marra në sondazhin e KSHPK, 20.3% e të anketuarve thanë se mungesa e besimit tek organet kompetente për të ndërmarrë veprime është një arsye kryesore pse ata vendosin të mos raportojnë korrupsionin, dhe 17% thanë se arsyeja kryesore për mos- raportimin e korrupsionit është frika nga hakmarrja²².

Nëse shikojmë hulumtimin që mbulon lloje të ndryshme të palëve të interesuara, qytetarë, kompani dhe nëpunës publik, mund të konkludohet se mosbesimi tek organet kompetente për trajtimin e korrupsionit është një nga faktorët kryesorë pse korrupsioni mbetet pothuajse i pandëshkuar.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

²² Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KSHPK), Programi Shtetëror për Parandalimin dhe Represionin e Korrupsionit dhe Parandalimin dhe Reduktimin e Konfliktit të Interesit me Planin e Veprimit 2016 - 2019, 2015

Në raportin nga një hulumtim në kuadër të projektit “Nxitja e bashkëpunimit përmes qeverisjes së mirë në zbatimin e politikës anti-korrupsion” nga Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit dhe OSBE, në pyetjen "A ka fituar kompania juaj një tender ose një biznes të ri në 12 muajt e fundit për shkak të një mitoi të dhënë nga konkurentët tuaj? ", 35.5% e të anketuarve u përgjigjën pozitivisht²³.

Analiza e përgjigjeve sipas numrit të njerëzve të punësuar nga kompania tregoi se kompanitë që kishin 51-100 punonjës në vitin para sondazhit ishin më të dëmtuarat nga ky lloj korrupsioni, ndërsa më kompanitë më pak të prekura nga këto praktika ishin kompanitë që kanë të punësuar mbi 100 punëtorë.

Deri 50.1% e të anketuarve në pyetjen "Cila formë e sjelljes korruptive dhe joetike është mënyra më e lehtë për të marrë një biznes përmes një tenderi shtetëror?" U përgjigjën se kjo vjen përmes lidhjeve. Problemi kryesor në luftën kundër korrupsionit në sektorin privat sipas të anketuarve është: korrupsioni dhe mitoi nuk dënohen sa duhet - 40.6%, përfitimet e korrupsionit janë më të mëdha se gjrobat - 25.3%, biznesi nuk e merr seriozisht këtë çështje - 24.4 dhe sepse kundrejt përfitimit të fituar ligjërisht nuk zbritet - 9.7%²⁴.

Nëse përmbledhim përgjigjet e të anketuarve, mund të konkludohet se sipas tyre problemi më i madh kur bëhet fjalë për korrupsionin qëndron në institucionet kompetente dhe kornizën ligjore. Dënimet që do t'u shqiptohen autorëve të krimit, shpesh janë dukshëm më të ulëta se përfitimet që ata mund të marrin nga mitmarrja. Prandaj, me një plan veprimi të para-hartuar që merr parasysh si ndëshkimet ashtu edhe përfitimet që ata do të përfitojnë nga korrupsioni, ndërmarrjet me vetëdije e ndërmarrin këtë veprim me qëllimin përfundimtar të benefiteve më të mëdha duke pasur parasysh dënimin më të vogël në krahasim me përfitimin e kompanisë.

Sipas hulumtimit të Qendrës Maqedonase për Bashkëpunim Ndërkombëtar (QMBN) dhe Transparencës Maqedoni (TM) nga 2016²⁵, ka raste të shumta të konfliktit të interesit dhe akumulimit të funksioneve, si rezultat i mosrespektimit të ndalimeve dhe kufizimeve, si nga zyrtarët si dhe nga institucionet që i emërojnë ata në strukturat drejtuese në NP, institucionet dhe ndërmarrjet tregtare .

Transparenca e pamjaftueshme, përkatësisht mungesa e të dhënave më të hollësishme për anëtarët e emëruar në strukturat drejtuese në NP, institucionet dhe ndërmarrjet, për të parë nëse ekziston një konflikt i mundshëm i interesit dhe papajtueshmëria e

²³ Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KSHPK), Misioni i OSBE-së në Shkup, Nxitja e Bashkëpunimit përmes Qeverisjes së Mirë në Zbatimin e Politikës Antikorrupsion, 2014

²⁴ Ibid.

²⁵ Qendra Maqedonase për Bashkëpunim Ndërkombëtar (QMBN), Transparenca Maqedoni (TM), Zbulimi dhe sanksionimi i rasteve të konfliktit të interesit dhe pandershmëri në detyrë, udhëheqje , për të parandaluar rreziqet e korrupsionit, 2016

funksiioneve. Studimi gjithashtu thekson se mungesa e dispozitave specifike anti-korrupsion në Ligjin për Prokurimin Publik, krijon një hapësirë të gjerë për abuzim dhe korrupsion në këtë fushë²⁶.

Sipas një sondazhi të Fondacionit Metamorfozis 2018²⁷, megjithë kornizën e gjerë ligjore për parandalimin dhe ndëshkimin e korrupsionit, përfundimi i përgjithshëm është se problemi i korrupsionit vazhdon për shkak të zbatimit joadekuat dhe të pamjaftueshëm.

4. Rezultatet e hulumtimeve empirike

Procesi i mbledhjes së të dhënave përfshinte intervista me palët e interesuara (u kryen 26 intervista gjysmë të strukturuar) dhe një anketim i qytetarëve nga pesë komunat e synuara.

Sondazhi u krye me 643 të anketuar të rritur përmes telefonit, në periudhën 5-10 Tetor 2020. Sondazhi u krye në një mostër të synuar prej të paktën 120 të anketuarve të rritur në secilën nga pesë komunat e mëposhtme: Gostivar, Manastir, Kavadari, Kumanovë, dhe Shtip. Në nivelin komunal, mostra është përfaqësuese e strukturës gjinore dhe e moshës së popullsisë, strukturës etnike, strukturës arsimore, si dhe strukturës së popullsisë sipas vendbanimit.

Brenda përpunimit të të dhënave, u analizua ndikimi i disa variablave themelore të pavarura (prediktorë). Ato janë; komuna, gjinia, vendbanimi (qytet / fshat), moshë, përkatësia etnike, niveli i arsimimit dhe të ardhurat.

Analiza statistikore e të dhënave përfshin kontrollimin e rëndësisë statistikore (significance level) dhe kontrollimin e fuqisë së lidhjes ose shoqërimit (measure of association) ndërmjet variablave të pavarura (prediktore) dhe të varura (variablave dalëse).

Analiza përfshin si minimum metodat e mëposhtme statistikore:

Për të krahasuar lidhjen e variablave dalëse me prediktorët e gjinisë, moshës, vendit të banimit, përkatësisë etnike dhe nivelit të arsimit, u kryen teste për nivelin e rëndësisë statistikore (level of significance) dhe për shkallën e lidhjes (measure of association).

²⁶ Ibid.

²⁷ Fondacioni Metamorfozis, Vlerësimi i progresit të Republikës së Maqedonisë në përmbushjen e kritereve politike të nevojshme për anëtarësimin në BE. Pjesa e tretë: Anti-korrupsioni dhe kompromiset - Misioni i pamundur, 2018

Në varësi të llojit të variablave, kryhen testet e mëposhtme:

Lloji i testimit	Variabla	Masa
Rëndësia statistikore	ndikimi i komunës, gjinia, mosha, vendbanimi, përkatësia etnike, niveli i arsimimit, të ardhurat	X^2 (Chi Square)
Masa e lidhjes	raporti: gjinia me rezultat në formën e shkalles Likert	Cramer's V
	raporti: mosha me rezultat në formën e shkalles Likert	Spearman
	raporti: vendbanimi me rezultat në formën e shkalles Likert	Cramer's V
	raporti: përkatësia etnike me rezultat në formën e shkalles Likert	Cramer's V
	raporti: shkalla e arsimimit me rezultat në formën e shkalles Likert	Spearman
	raporti: të ardhura (e regjistruar në variablën rendore) me rezultat në formën e shkalles Likert	Spearman
	raporti: gjinia, vendbanimi, përkatësia etnike me rezultat në formën e shkalles Likert	Phi, Ламбда, Cramer's V (test kryesor)

Të dhënat teknike për këto analiza paraqiten në fusnota të tekstit kryesor ose në kllapa, në mënyrë që ta bëjnë tekstin kryesor më të arritshëm për lexuesin i cili nuk është i njohur me këto koncepte statistikore.

Teksti përdor termat: rezultati është (ose nuk është) statistikisht i rëndësishëm (që do të thotë se ka prova të një korrelacioni midis dy variablave), dhe ekziston një korrelacion i dobët, i moderuar ose i fortë midis dy variablave, ose nuk ka korrelacion.

Për më tepër, teknikat e shumëllojshme të analizës statistikore, posaçërisht regresioni binar logjistik, zbatohen në disa nga variablat kryesorë me interes.

Përsëri, për ta bërë tekstin kryesor më të arritshëm për lexuesin, i cili nuk është i njohur me këto koncepte statistikore, shënimet metodologjike mbi metodat e aplikuara do të paraqiten në fusnotat e tekstit kryesor.

Prezantimi dhe analiza e variablave kryesore zhvendoset në tekstin kryesor. Pjesa tjetër e numrit të konsiderueshëm të tabelave dhe grafikëve i bashkangjitet “Shtojcës”

në tekstin kryesor. Aneksi i tekstit kryesor është në dispozicion vetëm në versionin elektronik të raportit, jo në versionin e shtypur. Versioni elektronik i raportit është në dispozicion në faqen e internetit të ADI-t, adimacedonia.org.

Diskutimi i treguesve të caktuar paraqitet në formë narrative në tekstin kryesor. Lexuesi mund të marrë informacion shtesë për ato pyetje specifike nga tabelat dhe grafikët që përfshihen në aneks. Qëllimi i kësaj qasjeje është që të bëjë konciz tekstin kryesor të analizës.

4.1 Të dhënat kryesore

Rreth 80% e qytetarëve në 5 komunat e përfshira në studim besojnë se korrupsioni është rritur në krahasim me 10 vjet më parë. Kishte një ndryshim në përgjigjet e të anketuarve në intervista, të cilat ishin të ndara për rritjen / uljen e korrupsionit.

Shumica më e madhe e qytetarëve në 5 komuna, besojnë se korrupsioni është rritur ndjeshëm në 10 vitet e fundit; 41.4% e qytetarëve vlerësojnë rritjen e korrupsionit me një rezultat maksimal prej 7 (nga shkalla 1-7); shtesë 13.4% me notë 6, dhe një tjetër 26.6% me notë 5. Më pak se 20% e qytetarëve janë në anën e majtë të shkallës (klasat 1 deri 4)²⁸. Përfundimi është i qartë. Pjesa dërmuese e qytetarëve në këto 5 komuna besojnë se korrupsioni është rritur ndjeshëm në dekadën e kaluar.

Sipas qytetarëve, faktori më i rëndësishëm për korrupsion është dëshira për pasurim të shpejtë e njerëzve në pushtet, me një rezultat mesatar prej 6.12 (nga shkalla 1-7); Faktori më pak i rëndësishëm janë të ardhurat e ulëta të nëpunësve publikë me një notë mesatare prej 4.33 (nga shkalla 1-7). Këto pikëpamje ndahen nga pjesëmarrësit në intervista, shumica e të cilëve ndajnë mendimin se dëshira për përfitime personale, mbi të gjitha materialet, është një motiv për sjellje korruptive.

Faktori më i rëndësishëm për mos raportimin e korrupsionit është mosbesimi në institucione, me një rezultat mesatar prej 5.79 (nga shkalla 1-7). Pothuajse unanimisht, palët e interesuara në intervista besojnë se mosbesimi në institucione është faktori kryesor në mos- raportimin e korrupsionit.

Rreth 20% e qytetarëve konfirmojnë se njërit prej të njohurve të tyre i është kërkuar mito në vitin e kaluar.

²⁸ Tabelat dhe grafikët janë në dispozicion në shtojcën e versionit elektronik të raportit në adimacedonia.org

Mbi 40% (më saktësisht 42.3%) e kërkesave për mito nga të njohurit e të anketuarve ishin nga institucionet shëndetësore, 8.5% në gjyqësor, 19.7% në polici, 2.8% në arsim, 4.2% nga pushteti vendor.

Rreth 2/3 e të njohurve të qytetarëve të anketuar dhanë mitoin që u është kërkuar.

Rreth 8% e qytetarëve në 5 komunat e anketuara u është kërkuar mito gjatë vitit të kaluar. Ka dallime të konsiderueshme në bazë të përkatësisë etnike; 16.5% e qytetarëve të etnisë shqiptare deklaruan se u është kërkuar mito, përkundrejt 5.9% të qytetarëve të etnisë maqedonase.

Nga qytetarët që u është kërkuar mito vitin e kaluar (8%), 35.3% thanë se ishte nga institucionet në fushën e shëndetësisë.

Qytetarët besojnë se korrupsioni në Maqedoninë e Veriut është më i përhapuri në gjyqësor (rezultati mesatar prej 5.93 nga shkalla 1-7, dhe më pak i përhapur në mbrojtjen sociale, rezultati mesatar 4.65). Sipas rezultateve mesatare, shumica e të anketuarve besojnë se korrupsioni është i përhapur në të gjithë vendin (nuk ka asnjë rezultat mesatar më pak se 4.65 nga shkalla 1-7). Në intervistat me palët e interesuara, shëndetësia, energjia, gjyqësori, prokurimi publik dhe arsimi, si dhe çdo formë e inspektimit u veçuan si fusha prioritare në rrezik për korrupsion.

Rreth 3/4 e qytetarëve mendojnë se pothuajse të gjithë, ose një pjesë e madhe e njerëzve që kanë një farë pushteti apo autoriteti mbi qytetarin - kërkojnë mito.

Pothuajse 70% (69.4%) e qytetarëve nuk dinë ku ta raportojnë korrupsionin.

Një total prej 7.2% e qytetarëve kanë një të njohur që ka raportuar korrupsionin në vitin e kaluar.

Sipas qytetarëve, media, e monitoruar nga Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KSHPK), mund të kontribuojë më së shumti në luftën kundër korrupsionit. Sektori privat mund të kontribuojë më së paku.

4.1.1. A mendoni se korrupsioni është rritur, ose zvogëluar në krahasim me 10 vjet më parë?

Shumica dërrmuese e qytetarëve në 5 komunat e synuara besojnë se korrupsioni është rritur në dekadën e kaluar—80.6% (Tab / grafiku 1.). Variabla (pyetja) është krijuar qëllimisht në një formë më të përgjithshme dhe për të mbuluar një periudhë më të gjatë retrospektive, me qëllim për të fituar njohuri në lidhje me perceptimet e përgjithshme të qytetarit dhe gjithashtu për të shmangur politizimin e problemit.

Nga analiza e të dhënave, sipas komunës së vendbanimit të të anketuarve, mund të konkludohet se ekzistojnë ndryshime statistikisht të rëndësishme midis të anketuarve nga komuna të ndryshme për këtë çështje. Në Manastir, 72.4% e qytetarëve mendojnë se korrupsioni është rritur; në Kavadar 75.6%, në Shtip 80.6%, në Kumanovë 83.8%, dhe në Gostivar 91%²⁹. Sidoqoftë, marrëdhënia midis komunës së vendbanimit dhe qëndrimit ndaj kësaj çështjeje është me intensitet të ulët (nën V të Cramer-it me 0.2). Kjo do të thotë që komuna ka shumë pak ndikim në qëndrimin e qytetarëve për këtë çështje, dmth., në të gjitha këto pesë komuna, qëndrimi i qytetarëve rreth kësaj çështjeje është i njëjtë.

Nuk ekziston një ndryshim i rëndësishëm statistikisht lidhur me këtë çështje, përsa i përket gjinisë, vendbanimit (ambienti urban / rural) dhe moshës së qytetarëve.

Fakti që statistikisht nuk ka ndonjë ndryshim të konsiderueshëm te moshat e ndryshme rreth pyetjes nëse korrupsioni është rritur, apo zvogëluar krahasuar me 10 vjet më parë, është i një rëndësie të veçantë. Si të rinjtë ashtu edhe të moshuarit besojnë se korrupsioni është rritur në dekadën e fundit. Duhet të kihet parasysh se ndryshe nga të moshuarit, të rinjtë (rreth moshës 18-29 vjeçare) nuk e mbështesin qëndrimin e tyre në kujtesën kryesore, personale kur krahasojnë gjendjen momentale, me situatën e një dekade më parë. Përshtypja e përgjithshme krijohet indirekt (përmes bisedave me të moshuar dhe kolegë, media, etj.). Sidoqoftë, duhet të theksohet se edhe në mesin e të moshuarve, të cilët kanë një kujtesë të drejtpërdrejtë rreth situatës së një dekade më parë, përshtypja e përgjithshme e korrupsionit nuk krijohet kryesisht si rezultat i përvojës së drejtpërdrejtë me praktika korruptive, por indirekt.

Pritet që për një numër të madh pyetjesh, pikëpamjet e brezave të rinj dhe të vjetër të ndryshojnë. Fakti që për këtë çështje ky ndryshim nuk ekziston, dëshmon për monolititetin e perceptimit të korrupsionit në shoqërinë tonë.

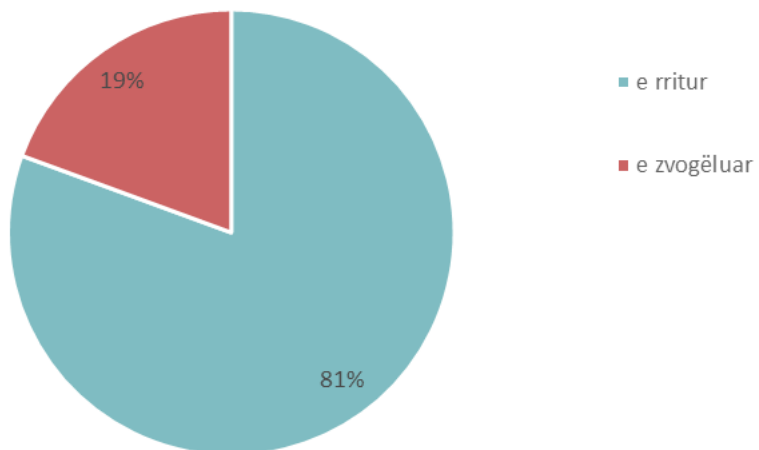
Në të njëjtën kohë, nuk ka dallime statistikisht të rëndësishme në lidhje me këtë çështje dhe në bazë të përkatësisë etnike, arsimit dhe të ardhurave të qytetarëve. Ky është një konfirmim shtesë i argumentit të mëparshëm. Të anketuarit me nivele të ndryshme të arsimit, pavarësisht nga përkatësia etnike, dhe pavarësisht nga statusi socio-ekonomik, besojnë se korrupsioni është rritur në dekadën e fundit.

²⁹ $p < .01$, Cramer's $V = .166$.

Tab / Grafiku 1. A mendoni se korrupsioni është rritur ose zvogëluar në krahasim me 10 vjet më parë?

		Numri	Përqindja	Përqindja valide	Përqindja kumulative
S'ka të dhëna	E rritur	433	67.3	80.6	80.6
	E zvogëluar	104	16.2	19.4	100.0
	Gjithsej	537	83.5	100.0	
	Nuk e di	63	9.8		
	Pa përgjigje	43	6.7		
	Gjithsej	106	16.5		
Gjithsej		643	100.0		

A mendoni se korrupsioni është rritur, apo zvogëluar në krahasim me 10 vjet më parë?

Për të konfirmuar më tej rezultatet e marra nga testet për rëndësinë statistikore dhe korrelacionin midis dy variablave (një i varur dhe një i pavarur), u bënë disa regresione binare logjistike me përfshirjen e variablave prediktore. Një analizë përcakton një model me të gjitha variablat kyçe prediktore, si: komuna, gjinia, lloji i vendbanimit, mosha, përkatësia etnike, arsimi dhe të ardhurat. Modeli nuk prodhon rezultate të konsiderueshme. Për më tepër, janë zhvilluar disa modele që përfshijnë kombinime të variablave të pavarura, p.sh. mosha dhe arsimi, përkatësia etnike dhe arsimi, komuna dhe vendbanimi, etj. Përsëri, këto modele nuk japin rezultate të konsiderueshme. Kjo konfirmon përfundimin se, përshtypja se korrupsioni është rritur në Maqedoninë Veriore është monolit, dmth ndahet në mënyrë të barabartë nga të gjitha segmentet e shoqërisë.

4.1.2 Sa është rritur korrupsioni?

Shumica dërmuese e të anketuarve në pesë komuna, besojnë se korrupsioni është rritur ndjeshëm në 10 vitet e fundit³⁰; 41.4% e të anketuarve vlerësojnë rritjen e korrupsionit me një rezultat maksimal prej 7 (nga shkalla 1-7); shtesë 13.4% me notë 6, dhe një tjetër 26.6% me notë 5. Më pak se 20% e qytetarëve janë në anën e majtë të shkallës (nga nota 1 deri 4). Përfundimi është i qartë. Pjesa dërmuese e të anketuarve nga këto pesë komuna, besojnë se korrupsioni është rritur ndjeshëm në dekadën e kaluar.

Tab / graf 2. Jep notën mesatare nga shkalla 1-7 sipas komunës. Siç mund të shihet, rezultatet variojnë nga 5.01 në Gostivar deri në 5.94 në Kumanovë, që do të thotë se përgjigjet janë përqendruar në këndin e djathtë të shkallës. Me fjalë të tjera, pak qytetarë kanë thënë se korrupsioni është rritur pak. Shumica e tyre mendojnë se është rritur shumë.

Ekzistojnë disa ndryshime të rëndësishme statistikisht mbi këtë çështje bazuar në variablat kryesore të pavarura, përkatësisht:

- Në bazë të komunës, ekzistojnë disa ndryshime midis të anketuarve nga komuna e Gostivarit dhe katër komunave të tjera; Në përgjithësi, qytetarët e komunës së Gostivarit më butë e kanë vlerësuar rritjen e korrupsionit, krahasuar me komunat e tjera, por ndryshimi nuk është i madh. Është statistikisht e rëndësishme, por marrëdhënia është e dobët (Cramer's V = .149). Kjo do të thotë që komuna e vendbanimit ka shumë pak ndikim në këtë qëndrim të qytetarëve.

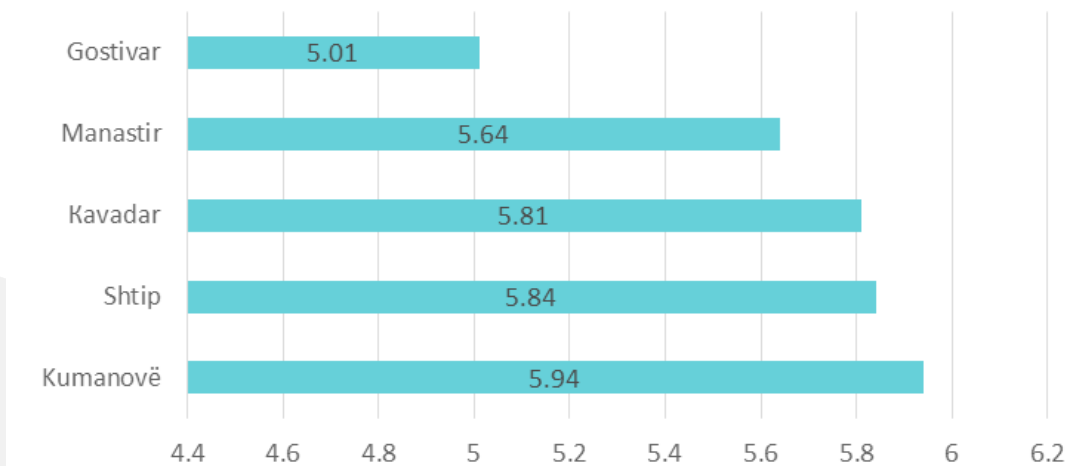
³⁰ Në pyetjen "Sa është rritur?", Të anketuarit dhanë përgjigjet e tyre nga shkalla 1-7, ku 1 = shumë pak, dhe 7 = shumë.

- Burrat janë më të prirur sesa gratë të thonë se korrupsioni është rritur shumë; 46.4% e burrave kanë dhënë notën 7, krahasuar me 36.7% të grave. Dallimi është statistikisht i rëndësishëm, por marrëdhënia është e dobët ($p < .05$, Cramer's $V = .179$).
- Njerëzit e moshuar kanë më shumë gjasa të besojnë se korrupsioni është rritur shumë; 61.1% e qytetarëve të moshës 60 vjeç e lart kanë dhënë notën 7, përkundrajt 32.9% të qytetarëve të moshës 18-29 vjeç. Dallimi ka një rëndësi të fortë statistikore ($p < .001$), por korrelacioni është me intensitet të ulët (Cramer's $V = .179$).

Tab / Grafiku 2. Sa është rritur korrupsioni? (nga shkalla 1-7), 1 = shumë pak, 7 = shumë

	Sa është rritur korrupsioni? (nga shkalla 1-7), 1 = shumë pak, 7 = shumë	
	Mesatarja	
Komuna Kumanovë		5.94
Shtip		5.84
Kavadar		5.81
Manastir		5.64
Gostivar		5.01

Sa është rritur korrupsioni? (nga shkalla 1-7),
1=shumë pak, 7=shumë

4.1.3 Faktorët që janë shkak i korrupsionit

Si hap tjetër në hulumtim, të anketuarve iu dhanë 11 faktorë të mundshëm të korrupsionit dhe u kërkua që t'i vlerësonin nga shkalla 1-7. Brenda Tab / Grafikut 3, paraqiten vlerat mesatare të notave. Informacioni shtesë është në dispozicion në shtojcën e versionit elektronik të raportit (në dispozicion në adimacedonia.org).

Në Tab 3. kolona e mesme e shënuar "Numri" jep numrin e qytetarëve që iu përgjigjën pyetjes specifike dhe kolona e fundit jep përgjigjen mesatare. Mund të shihet se shumica dërrmuese e të anketuarve iu përgjigjën pyetjeve.

Siç mund të shihet nga Tab / grafiku 3 i cili jep një renditje të rezultateve mesatare të të 5 komunave së bashku, qytetarët besojnë, me një rezultat mesatar prej 6.12, se dëshira për pasurim të shpejtë të njerëzve me pushtet kontribuon më së shumti në korrupsion. Renditja më e ulët është faktori "të ardhura të ulëta të nëpunësve publikë" me një rezultat mesatar prej 4.33. Në fakt, të anketuarit besojnë se niveli i të ardhurave të nëpunësve publikë nuk mund të konsiderohet si justifikim për korrupsionin. Pyetja padyshim që provokon një reagim nga të anketuarit, dhe përgjigjet përmbajnë një ngarkesë emocionale.

Faktori "dëshira për t'u pasuruar shpejt" është në krye të renditjes për secilën komunë veç e veç (shtojca e versionit elektronik të raportit); Gostivar 5,26, Manastir 6,30, Kavadar 6,35, Kumanova 6,20 dhe Shtipi 6,53. Faktorët "të ardhurat e ulëta të nëpunësve publikë", "niveli i ulët i arsimit" dhe "të menduarit se korrupsioni është një gjë normale" qëndrojnë në vendin e fundit.

Ekzaminimi i secilit faktor veç e veç zbulon një numër domethëniesh dhe korrelacionesh statistikore. Sidoqoftë, shumica e lidhjeve janë me intensitet të moderuar. Disa nga lidhjet më të forta mund të përmenden:

Qytetarët me përkatësi etnike maqedonase janë më të prirur të thonë se ligjet e paqarta janë shkak i korrupsionit; 39.4% e maqedonasve dhanë notë 7, krahasuar me 20% të shqiptarëve dhe 22.6% të qytetarëve të etnisë tjetër. Dallimi është statistiki i rëndësishëm ($p < .001$), dhe marrëdhënia është e moderuar ($C = .207$ e Cramer's). Përgjigjet mund të interpretohen në kuptimin që maqedonasit janë në ballë të kritikimit të pasigurisë ligjore në vend.

Një ndryshim tjetër i rëndësishëm në bazë të përkatësisë etnike është gatishmëria për të treguar institucionet e dobëta si një shkak i korrupsionit; 50.2% e maqedonasve e vlerësuan këtë faktor me notën 7, krahasuar me 20% të shqiptarëve (të cilët nga ana tjetër kompensojnë me faktin se një numër shumë më i madh i tyre e vlerësuan atë me notën 6), dhe 32.3% e qytetarëve me etni tjetër. Dallimi është mjaft i rëndësishëm

statistikisht ($p < .001$), dhe marrëdhënia e përkatësisë etnike me këtë qëndrim është me intensitet të moderuar (Cramer's $V = .243$).

Situata është e ngjashme me faktorin "procedurat e gjata"; 56.4% e maqedonasve e vlerësojnë atë me 7, krahasuar me 26.1% të shqiptarëve dhe 35.5% të qytetarëve me etni tjetër. Diferenca është statistikisht e rëndësishme ($p < 0.001$), dhe marrëdhënia është me intensitet të moderuar ($V = .215$ e Cramer's).

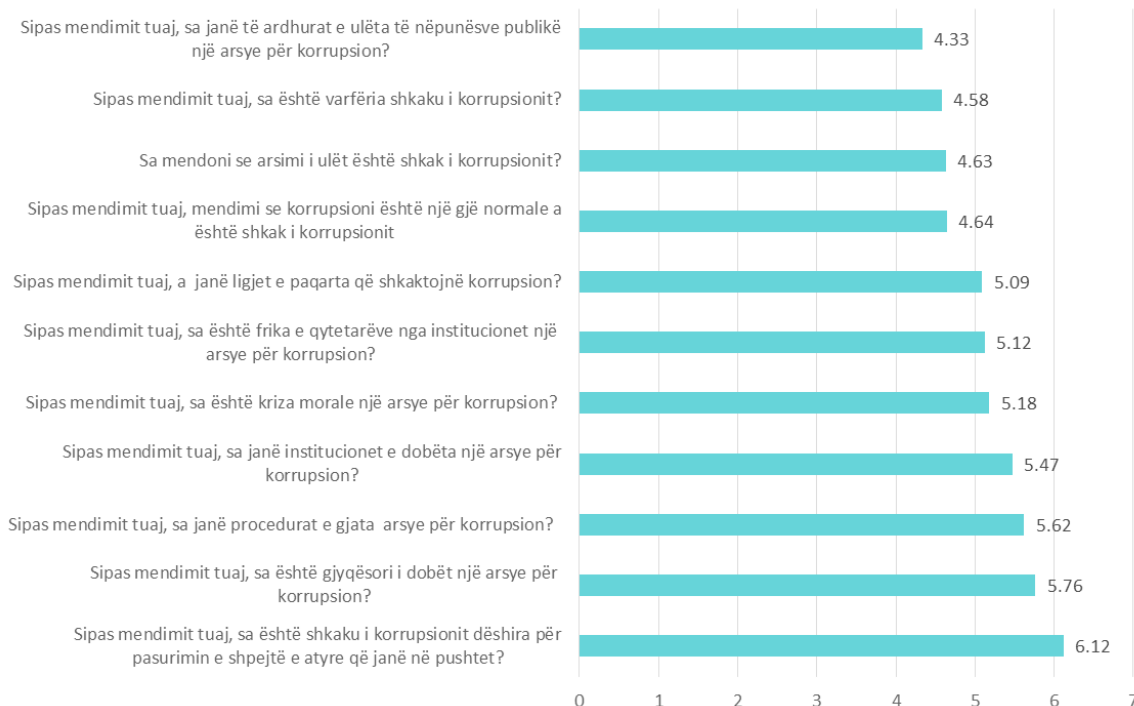
Është e qartë se ligjet e paqarta, institucionet e dobëta dhe procedurat e gjata janë faktorë të lidhur. Ato janë dimensione të ndryshme të strukturës së përgjithshme ligjore-institucionale në shoqëri. Maqedonasit janë më të gatshëm se bashkësitë e tjera etnike ta kritikojnë këtë strukturë.

Ky ndryshim në bazë të përkatësisë etnike është edhe më i theksuar në kuptimin e perceptimit të gjyqësorit si një faktor korrupsioni. Një total prej 65.3% të maqedonasve vlerësojnë gjyqësorin e dobët me 7, krahasuar me 25% të shqiptarëve dhe 36.1% të qytetarëve të etnive të tjera. Dallimi është përsëri statistikisht i rëndësishëm ($p < .001$), marrëdhënia është nga intensiteti i moderuar në të fortë ($V = .286$ e Cramer's).

Tab / grafik 3. Faktorët që janë shkak i korrupsionit

(nga shkalla 1-7), 1=shumë pak, 7=shumë	Numri	Përqindja
Sipas mendimit tuaj, sa është shkak i korrupsionit dëshira për pasurim të shpejtë e atyre që janë në pushtet?	634	6.12
Sipas mendimit tuaj, sa është si shkak i korrupsionit gjyqësori i dobët?	637	5.76
Sipas mendimit tuaj, procedurat që zgjasin a janë shkak për korrupsion?	633	5.62
Sipas mendimit tuaj, institucionet e dobëta a janë shkak i korrupsionit?	635	5.47
Sipas mendimit tuaj, sa është kriza morale shkak i korrupsionit?	632	5.18
Sipas mendimit tuaj, sa është frika e qytetarëve ndaj institucioneve një arsye për korrupsion?	636	5.12
Sipas mendimit tuaj, ligjet e paqarta a janë shkak i korrupsionit?	631	5.09
Sipas mendimit tuaj, të menduarit se korrupsioni është një gjë normale a është një shkak i korrupsionit?	634	4.64
Sipas mendimit tuaj, sa është arsimimi i ulët një shkak i korrupsionit?	635	4.63
Sipas mendimit tuaj, sa është varfëria shkak i korrupsionit?	637	4.58
Sipas mendimit tuaj, sa janë të ardhurat e ulëta të nëpunësve publikë shkak i korrupsionit?	630	4.33

Faktorët që janë shkaku i korrupsionit

4.1.4 Arsyet e mos raportimit të korrupsionit

Në hapin tjetër të studimit, të anketuarit u pyetën për arsyet pse nuk raportohet korrupsioni³¹ (Tab / grafiku 4.). Arsyet pastaj renditen sipas notës mesatare të dhënë nga qytetarët e pesë komunave nga shkalla 1-7. Analiza e rezultateve tregoi se arsyeja më e rëndësishme (e renditur më lart) është mosbesimi në institucione. Nga maksimumi 7, të anketuarit dhanë një rezultat prej 5.79. Menjëherë pasohet nga mungesa e besimit se, nëse raportohet korrupsioni, raporti do të ndiqet, me një rezultat mesatar prej 5.78. Duhet të theksohet se këto dy pyetje janë aspekte të të njëjtit fenomen të mosbesimit në institucione, ku njëra pyetje bëhet në përgjithësi, ndërsa tjetra është shtruar në lidhje me një pretendim hipotetik.

E lartë në shkallë, me një rezultat mesatar prej 5.71, është frika e qytetarit se raportimi i korrupsionit mund të rezultojë në hakmarrje. Nota e lartë pasqyron frikën e qytetarit ndaj shtetit. Qytetari i percepton institucionet (dhe personat që përfaqësojnë këto institucione) si të gatshëm për hakmarrje. Kjo frikë njihet në shumë

³¹ Për secilën nga arsyet e mundshme të mos raportimit të korrupsionit, të anketuarit dhanë përgjigjet e tyre në një shkallë nga 1 në 7, ku 1 = shumë pak dhe 7 = shumë.

shoqëri, përfshirë edhe tonën, përmes krijimit të mekanizmave për raportimin anonim të korrupsionit. Sidoqoftë, nga përgjigja në pyetjen e mëparshme, mund të shihet se qytetari, duke mos u besuar institucioneve, nuk mund t'i besojë mekanizmit për raportim anonim.

Duhet të shtohet dhe diçka tjetër. Në pyetjet e sondazhit ku përgjigjja është potencialisht e pakëndshme për të anketuarin, si në këtë rast, ku i anketuari duhet të pranojë se ka frikë, gjithmonë ekziston motivimi për t'iu përgjigjur njëanshëm; i anketuari tenton të japë një notë më të ulët se ajo reale. Duhet konsideruar se ky moment ekziston edhe në këtë çështje, përkundër faktit se pyetja është bërë në mënyrë indirekte, dmth. "A kanë frikë të tjerët" në vend të "A keni frikë".

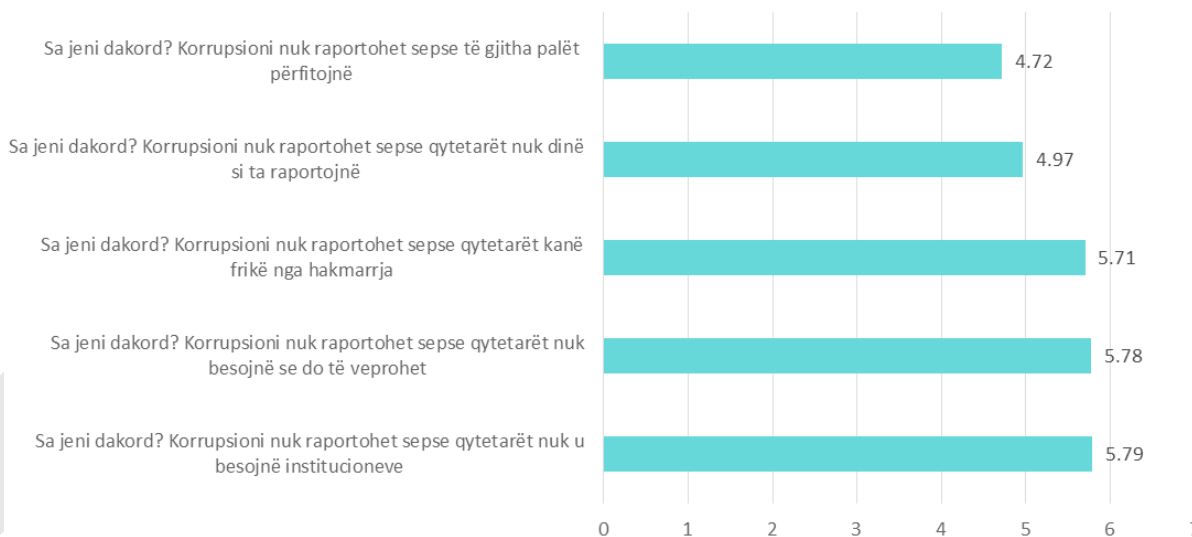
Qytetarët besojnë se të mos dish të raportosh është në një masë më të vogël shkak i korrupsionit. Nota mesatare është 4.97. Më vonë gjatë studimit, i anketuari u pyet drejtpërdrejt nëse ai dinte se ku të raportonte (Tab / grafiku 14.) dhe rezultati është që vetëm rreth 1/3 e qytetarëve të dinë se si dhe ku të raportojnë. Sidoqoftë, kjo nuk duhet të konsiderohet si vendosje e këtyre variablave në konfrontim, megjithëse është sigurisht e mundur në sondazhet e qytetarëve që të kenë pikëpamje kontradiktore. Në këtë rast, interpretimi mund të jetë që fakti që ai nuk di se ku dhe si të raportojë nuk është një faktor i rëndësishëm në vendimin e qytetarit për të raportuar ose jo; domethënë, nëse vendos të raportojë, qytetari lehtë mund ta zbulojë, ta gjejë informacionin se si të raportojë. Konkluzioni mbetet se mosbesimi i përgjithshëm ndaj institucioneve, lidhur me atë dhe mosbesimi se do të trajtohet aplikimi, dhe përveç kësaj frika e qytetarit nga pushteti institucional - janë shumë më të rëndësishme.

Dhe së fundmi, renditja më e ulët është ideja se të gjitha palët përfitojnë nga akti i korrupsionit. Qytetarët bien më pak dakord me këtë, me një rezultat mesatar prej 4.72. Sidoqoftë, duhet të kihet parasysh se vlerësimi është në fundin e duhur të shkallës, që do të thotë që qytetarët besojnë se ka të vërtetë në këtë deklaratë.

Tab/ graf 4.

	Numri	Mesatarja
Sa jeni dakord? Korrupsioni nuk raportohet sepse qytetarët nuk u besojnë institucioneve	640	5.79
Sa jeni dakord? Korrupsioni nuk raportohet sepse qytetarët nuk besojnë se do të veprohet sipas raportit të tyre	639	5.78
Sa jeni dakord? Korrupsioni nuk raportohet sepse qytetarët kanë frikë nga hakmarrja	638	5.71
Sa jeni dakord? Korrupsioni nuk raportohet sepse qytetarët nuk dinë si të raportojnë	642	4.97
Sa jeni dakord? Korrupsioni nuk raportohet sepse të gjitha palët përfitojnë	632	4.72

Arsyet e mos- raportimit të korrupsionit

4.1.5 A i është kërkuar mito gjatë vitit të kaluar për të përfunduar punën në një institucion?

Disa pyetje të tjera në studim mbledhin të dhëna për përvojat e drejtpërdrejta me korrupsionin. Të anketuarit nga pesë komunat u pyetën së pari nëse ndonjë prej të njohurve të tyre u ishte kërkuar mito gjatë vitit të kaluar. Kjo variabël ka fuqi të mirë eksploruese. Eviton frikën e qytetarit që lidhet me pyetjen e drejtpërdrejtë personale "nëse ju është kërkuar mito", por prapë i referohet një eksperience të drejtpërdrejtë. Në të njëjtën kohë, pyetja zgjeron fushën e matjes së pranisë së korrupsionit sepse secili i anketuar ka një numër potencialisht më të madh të njohurish që mund të kenë pasur përvojë gjatë vitit të kaluar. Në këtë kuptim, kjo pyetje është një shtesë e dobishme për pyetjen e zakonshme (themelore) në sondazhet e korrupsionit, "a ju është kërkuar mito?" Kjo më tej specifikon fushën e ngjarjes.

Brenda përgjigjeve për këtë pyetje, 20.7% e qytetarëve u përgjigjën pozitivisht. Pothuajse të gjithë të anketuarit (Tab / Grafiku 5) iu përgjigjën kësaj pyetjeje. Vetëm 15 të anketuar u përgjigjën "Nuk e di". Kjo do të thotë që qytetarët nuk i shmangen përgjigjes së pyetjes. Në këtë raport (20/80), me shembullin e dhënë, në një nivel standard besimi prej 95%, margjina e gabimit është rreth +/- 3.5%. Kjo do të thotë që afërsisht 17-23% e qytetarëve në këto 5 komuna kanë një të njohur të cilit i është kërkuar mito.

Analiza e të dhënave sipas popullsisë në një komunë të caktuar tregoi se nuk ka ndonjë ndryshim të konsiderueshëm statistikor midis komunave në lidhje me këtë çështje. Përqindja e qytetarëve të cilët u përgjigjën pozitivisht sillet nga 17.3% në Kumanovë, 18.9% në Gostivar, 19.9% në Kavadari, 22.5% në Shtip dhe 25.7% në Manastir (skeda / grafiku në aneksin e versionit elektronik të raportit në dispozicion në adimacedonia.org) Dallimi statistikisht i parëndësishëm do të thotë që nëse sondazhi do të kryhej përsëri, përqindjet në nivelin komunal mund të ishin të ndryshme brenda intervalit të besimit prej 20 +/- 3.5%. Përfundimi është se niveli i korrupsionit nuk ndryshon ndërmjet komunave të anketuara, dmth., Në të gjitha ato ekziston i njëjti nivel i korrupsionit.

Lidhur me këtë çështje, nuk ka ndonjë ndryshim të rëndësishëm sipas gjinisë së të anketuarve. Të dy palët, si burrat dhe gratë kanë të njëjtën mundësi të kenë një të njohur që u është kërkuar mito. Duhet të kihet parasysh se është shumë e mundur që këto të jenë familjarë të njohur.

Në të njëjtën kohë, nuk ka asnjë ndryshim sipas llojit të vendbanimit (mjedisi urban / rural). Njerëzit në qytet dhe fshat kanë të njëjtën mundësi të njohin dikë që i është kërkuar mito.

Ekziston një ndryshim i fortë statistikisht i rëndësishëm për këtë çështje bazuar në moshën e qytetarëve ($p < .01$). Qytetarët e moshës 30-44 vjeç kanë më shumë të ngjarë të kenë një të njohur që i është kërkuar mito; 29.6% e tyre u përgjigjën po, përkundrajt 19.8% në grupin 18-29 vjeç, 16.9% në grupin 45-59 vjeç dhe 15% në grupin 60+ vjeç. Sidoqoftë, marrëdhënia midis moshës dhe gjasave për të pasur një të njohur të cilit i është kërkuar mito është shumë e vogël (Cramer's $V = .144$). Pra, përfundimi është se nuk ka ndonjë lidhje të rëndësishme midis moshës së qytetarëve dhe të pasurit të një të njohuri të cilit i është kërkuar mito.

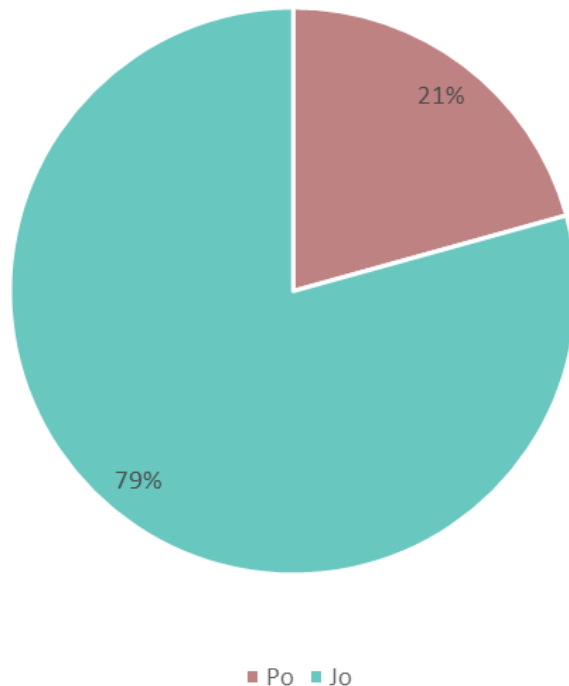
Për më tepër, nuk ka ndonjë ndryshim domethënës për sa i përket përkatësisë etnike. Qytetarët e etnive të ndryshme kanë të njëjtën mundësi të njohin dikë që i është kërkuar mito.

Sidoqoftë, është interesante të theksohet se ekziston një ndryshim në këtë çështje bazuar në nivelin e arsimit të qytetarëve në këto pesë komuna. Gjegjësisht, 9.1% e personave me arsim fillor (ose të ulët), 21.3% e personave me arsim të mesëm, dhe 26.8% e personave me arsim të lartë, thanë se kanë një të njohur të tillë. Ndryshimi është statistikisht i rëndësishëm ($p < .001$), por intensiteti i lidhjes është i dobët (Cramer's $V = .145$). Kjo do të thotë që probabiliteti për të patur një njohje të tillë rritet me nivelin e arsimit, por shumë pak. Me fjalë të tjera, njerëzit me arsim të lartë kanë pak më shumë gjasa të njohin njerëz që u është kërkuar mito. Përfundimi është interesant. Shtrohet pyetja nëse bëhet fjalë përmë shumë besueshmëri, apo për më shumë gatishmëri për të dhënë përgjigje pohuese.

Tab / grafik 5. A është kërkuar nga një i njohur i juaj mito në vitin e kaluar për të përfunduar punën në një institucion?

	Numri	Përqindja	Përqindja valide	Përqindja kumulative
po	130	20.2	20.7	20.7
jo	498	77.4	79.3	100.0
Total	628	97.7	100.0	
Mungoj Nuk e di				
në të	15	2.3		
dhënat				
Total	643	100.0		

A i është kërkuar mito ndonjë të njohurit tuaj në vitin
e kaluar për të kryer ndonjë punë në institucion

Për analiza shtesë, u krye një regresion binar logjistik me dy variabla të cilat tregojnë rëndësinë dhe një lidhje të caktuar me zotërimin e një të njohuri, të cilit i është kërkuar mito. Ato janë; mosha dhe arsimimi. Rezultatet I konfirmojnë të dhënat e testeve me rëndësi statistikore dhe korrelacion.

Bazuar në moshën, ata të grupmoshës 30-44 kishin 1.83 herë më shumë gjasa sesa ata të grupit 18-29 të kishin një të njohur të cilit iu kërkua mito ($p < 0,05$; Exp (B) = 1,838). Për dy grupet e tjera të moshuara (45-59, dhe 60+) rezultatet nuk janë domethënëse.

Në bazë të arsimimit, personat me arsim të mesëm të përfunduar kanë 2.46 më shumë mundësi se personat me arsim fillor të kenë një të njohur të cilit i është kërkuar mito ($p < 0,05$; Exp (B) = 2,468); personat me shkollim të lartë, kanë 3.30 herë më shumë gjasa të kenë një të njohur të cilit i është kërkuar mito ($p < 0.005$; Exp (B) = 3.300) ³².

³² Të dhëna teknike shtesë për modelin e regresionit logjistik binar: Block: O. Beginning Block; Percentage Correct = 79.3%; Block 1, Model, $p < .001$; Cox&Snell R Square = .038; Classification Table, Hosmer and Lemeshow Test, $p = .993$; Correct Percentage = 79.3%;

Në përgjithësi, modeli me dy variabla të pavarura shpjegon një pjesë jashtëzakonisht të vogël të ndryshimit në variablën e varur (Nagelkerke R Square = .059) (të pasurit një të njohur të cilit i ishte kërkuar mito). Kjo konfirmon përfundimin në lidhje me korrupsionin si një fenomen i përhapur që prek në mënyrë të barabartë të gjithë shoqërinë.

4.1.6 Nga cili institucion u është kërkuar mito?

Të anketuarit që thanë se kishin një të njohur të cilit i është kërkuar mito u pyetën se nga cili institucion u është kërkuar mito. Tab / kolona 6. i prezanton këto rezultate. Duhet të kihet parasysh sa vijon: 130 qytetarë iu përgjigjën pozitivisht pyetjes nëse kanë ndonjë të njohur që i është kërkuar mito. Sidoqoftë, institucioni tregoi vetëm 57 të anketuar, që do të thotë më pak se 1/2 e atyre që kanë dhënë një përgjigje të konfirmuar. Shkalla e mosdhënies së përgjigjes është domethënëse (36.2%). Kjo mund të jetë për shkak se i anketuari nuk mban mend, nuk është i sigurt, etj., Por ka shumë të ngjarë që pyetja tingëllon shumë direkte, dhe kjo shkakton më shumë frikë te i intervistuari dhe përgjigjja ngec te një numër më i madh i rasteve.

Është e rëndësishme të mbahet mend se pyetja është parashtruar si e hapur. Nuk janë dhënë opsione nga të cilat i anketuari do të zgjidhte, këtui anketuari tregon drejtpërdrejt institucionin. Pastaj, në procesin e analizës, përgjigjet kodohen në mënyrë që të fitohet kuantifikimi.

Pjesa më e madhe e të anketuarve (24.6%) thanë se mitoi personit të njohuri i ishte kërkuar nga një institucion shëndetësor; pasuar nga policia me 10.8%. Përqindja më e ulët e përgjigjeve janë për gjyqësorin, arsimimin, komunën; 20% e të anketuarve shmanjnë një përgjigje të drejtpërdrejtë duke thënë "tjetër çka". Përgjigjet duhet të interpretohen me kujdes, duke pasur parasysh numrin e vogël të tyre. Megjithatë, përfundimi është se shumica e kërkesave për korrupsion, është nga institucionet shëndetësore, pasuar nga policia.

Pyetjes se nga cili institucion u kërkuar mitoi, u pasua nga pyetja "në lidhje me çfarë pune" u kërkuar mito. Përgjigjet për këtë pyetje lejojnë një nivel të vlerësimit cilësor (përshkrues). Të dhënat tregojnë sa vijon:

- Rmitoi nga një institucion në fushën e shëndetësisë më së shpeshti kërkohet në lidhje me një operacion; në disa raste përmendet trajtimi, në një rast përmendet termini.
- Mitoi nga policia ka të bëjë me ndëshkimin ose trafikun.
- Mitoi i kërkuar nga komuna ka të bëjë me planifikimin urban, ndërtimin, etj.

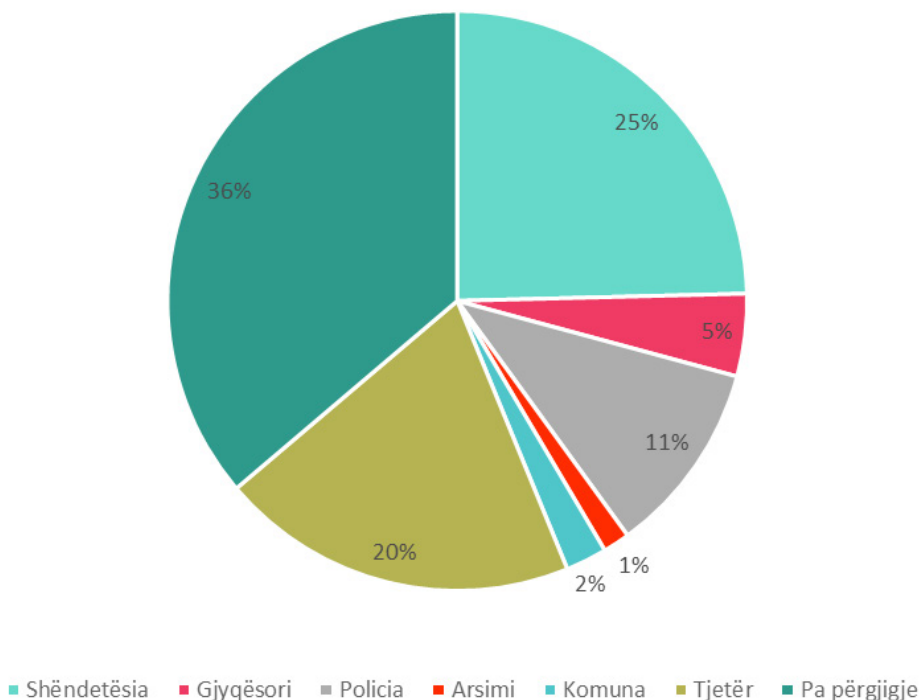
- Mitoi në arsim lidhet me provimet e fakultetit (nuk përmenden nivele të tjera të arsimit përveç arsimit të lartë).
- Në disa raste përmendet që mitoi ka të bëjë me punësimin.

Para interpretimit të të dhënave, është e rëndësishme të shtohen vërejtjet e mëposhtme. Së pari, të dhënat për mito sipas fushave janë logjike dhe në përputhje me studime të tjera të ngjashme. Qytetari ka kontakte më të rregullta me institucionet në fushën e shëndetësisë dhe policinë. Një pjesë shumë e vogël e qytetarëve e gjejnë veten në një situatë kur duhet të merren me një gjykatë; pjesë shumë e vogël qytetarësh, për shembull, kanë punë me prokurimin publik, etj. Logjikisht, incidenca e korrupsionit në këto zona ka rënë në hulumtimet e përgjithshme ndër-sektoriale. Për një studim më të thellë të fenomenit të korrupsionit në disa prej këtyre fushave të ndryshme do të kërkonte modele të tjera të hulumtimit, për shembull, një studim vetëm i qytetarëve që kanë pasur punë me një gjykatë në të kaluarën, ose një sondazh vetëm i qytetarëve që kanë pasur punë me një departament të planifikimit urban në komunë në vitin e kaluar, etj. Është gjithashtu e qartë nga vetë përshkrimi që ky do të ishte një hulumtim jashtëzakonisht i shtrenjtë, dhe një pjesë e madhe e përpjekjeve do të binte në identifikimin e të anketuarve. Sigurisht që ka edhe sfida të tjera metodologjike.

Tab / graf 6. Nga cili institucion i është kërkuar mito?

	Numri	Përqindja	Përqindja valide	Përqindja kumulative
shëndetësia	32	5.0	24.6	24.6
gjyqësori	6	.9	4.6	29.2
policia	14	2.2	10.8	40.0
arsimimi	2	.3	1.5	41.5
komuna	3	.5	2.3	43.8
diçka tjetër	26	4.0	20.0	63.8
pa përgjigje	47	7.3	36.2	100.0
Total	130	20.2	100.0	
Mungojnë të dhënat	513	79.8		
Total	643	100.0		

Nga cili institucion i është kërkuar mito?

Të dhënat për fushat / institucionet, si dhe arsyet për të cilat është marrë mitoi, sigurisht tingëllojnë të njohura për lexuesin. Përsëri, është e rëndësishme të kujtojmë se arsyet për të cilat është kërkuar mitoi janë veç përshkruese. Nuk do të ishte e saktë metodologjikisht të shërbente si një përgjithësim; e ashtuquajtura “vlefshmëri e jashtme” është një çështje për diskutim, dhe përveç kësaj, këto të dhëna janë në përputhje me të dhënat nga studime të tjera të ngjashme.

4.1.7 A ka dhënë mitoi ai i njohuri juaj?

Të anketuarit që konfirmuan se një të njohurit të tij i është kërkuar mitoi vitin e kaluar (130 gjithsej) u pyetën nëse i njohuri kishte dhënë mitoi. Nga këto, gjithsej 107 dhanë përgjigje për pyetjen (graf/ Tabela 7). Përafërsisht 2/3 e qytetarëve (67.3%) thanë se i njohuri ka dhënë mitoi, në krahasim me 1/3 që thanë se nuk kanë dhënë. Edhe përkundër faktit që bëhet fjalë për numra të vegjël, variabla ofron një përfundim

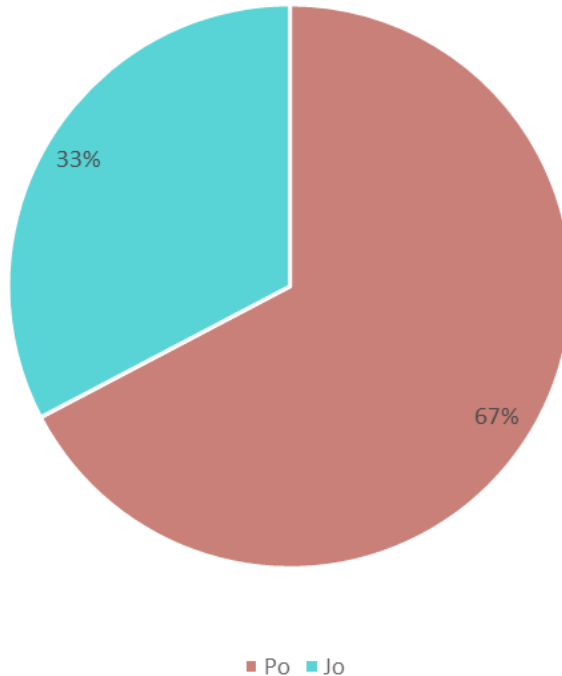
përkatës: afërsisht në 2/3 e rasteve një qytetar i cili përballet me një kërkesë për mito, jep mito.

Duhet të theksohet se pyetjet e mëparshme japin të dhëna për shumë lloje të ndryshme të mitove në situata të ndryshme të jetës së njerëzve. Krejt tjetër është situata e dhënies së mitos për të shmangur një ndëshkim për shpejtësi ose shkelje tjetër të arsyeshme, dhe situata është krejtësisht e ndryshme kur është e nevojshme t'i përgjigjesh një kërkesë për mito në mënyrë që të operosh një anëtar të familjes.

Tab / graf 7. A ka dhënë mito ai i njohuri juaj?

	Numri	Përqindja	Përqindja valide	Përqindja kumulative
po	72	11.2	67.3	67.3
jo	35	5.4	32.7	100.0
Total	107	16.6	100.0	
Mungoj Nuk e di	10	1.6		
në të pa	13	2.0		
dhënat pergjigje				
Mungojnë të dhënat	513	79.8		
Total	536	83.4		
Total	643	100.0		

A ka dhënë mito ai i njohuri juaj ?

Për më tepër, në të gjitha këto situata, premisa është që mitoja kërkohet, përkundër ofrimit nga qytetari. Për shembull, ka shumë situata të ndryshme kur një student ofron mito për të marrë një provim sepse i duket i vështirë ose nuk i mësohet, në krahasim me një situatë kur një student është i detyruar të paguajë mito nën kërcënimin se nuk do të mund ta kalojë ndryshe. Këto dallime duhet të kihen parasysh kur analizohen të dhënat. Në këtë kuptim, është i vërtetë përfundimi që japin të dhënat se në 2/3 e rasteve, qytetarët kanë dhënë mito, por të dhënat, nuk japin një pasqyrë të llojit dhe intensitetit të detyrimit me të cilin përballlet qytetari.

4.1.8 Në vitin e kaluar a ju është kërkuar juve mito për të kryer punë në ndonjë institucion?

Pyetja kryesore në sondazhet e korrupsionit është nëse të anketuarit i ishte kërkuar mito në një periudhë të caktuar kohe. Ky pyetësor bazohet në një seri pyetjesh "të sigurt" në lidhje me një përvojë të tillë të një të njohuri, i cili, ndër të tjera, synon të përgatisë të anketuarin për përvojën e tij të drejtpërdrejtë.

Është e rëndësishme të theksohet se gati të gjithë të anketuarit iu përgjigjën pyetjes, gjithsej 636. Vetëm dy të anketuar u përgjigjën se nuk e dinin, derisa shtatë të tjerë nuk u përgjigjën. Kjo është një shkallë e lartë e përgjigjes ndaj një pyetje kaq të ndjeshme. Një total prej 8% e të anketuarve thanë se u ishte kërkuar mito gjatë vitit të kaluar; 92% u përgjigjën se nuk u ishte kërkuar mito.

Para analizimit të rezultateve duhet të merren parasysh disa aspekte. Duhet të kihet parasysh se mito mund tu jetë kërkuar vetëm qytetarëve që kanë pasur punë me ndonjë institucion gjatë vitit të kaluar. Është plotësisht e mundur, për një pjesë të konsiderueshme të qytetarëve, të mos kenë pasur asnjë kontakt me ndonjë institucion gjatë vitit të kaluar. Në këtë kuptim, është e rëndësishme të dihet se sa prej qytetarëve kanë kontaktuar me ndonjë institucion, dhe pastaj nga ajo e dhënë të kërkojnë informacion për mito. Sipas kësaj logjike, në disa pyetësorë përfshihet pyetja e cila e kontrollon nëse qytetari ka pasur komunikim me ndonjë institucion. Sidoqoftë, të paktën dy aspekte janë të përfshira këtu.

Së pari, është shumë e lehtë për një qytetar të harrojë një kontakt të vogël me një institucion, për shembul kur ka plotësuar një formular, një raport nga zyrat e gjendjes civile, ose një listë pasurie, ose takimin me mjekun për një konsultë, etj.

Së dyti, është e nevojshme që komunikimi i qytetarit me institucionin të krijojë një kontekst të caktuar të epërsisë së institucionit mbi qytetarin. Jo çdo komunikim i një qytetari me institucionin e ka atë potencial. Ajo është një situatë kur institucioni mund t'i miratojë / aprovoj diçka qytetarit, ose t'i refuzoj. Ky shërbim, i mirë, apo i drejtë mund të ndryshojë varësisht nga pesha dhe rëndësia e qytetarit. Është logjike që ky kontekst i epërsisë është më i theksuar kur punon për të mirën që është e rëndësishme për qytetarin.

Këto momente merren parasysh në hartimin e variablave dhe janë arsyeja pse nuk përfshihen pyetje që kontrollojnë kontaktin me një institucion në periudhën e fundit.

Në vend të kësaj, është i mundur modelimi i thjeshtë i mëposhtëm. Gjithsej 8% e qytetarëve thanë se u ishte kërkuar mito. Në shikim të parë, duket si një incidencë e ulët e korrupsionit. Duhet të kihet parasysh se një pjesë e madhe e këtyre 8 përqind mund të jetë për shkak të të ashtuquajturit korrupsion minoren (petty corruption).

Sidoqoftë, nëse supozohet se gjysma e të anketuarve kanë kontaktuar me një institucion gjatë vitit të kaluar, atëherë përqindja rritet në 16%. Nëse bëhet një supozim më restriktiv, përqindja rritet edhe më shumë.

Prandaj, nëse periudha e kaluar përfshin jo një vit por dy, përqindja rritet përsëri.

Përfundimi është si vijon: E dhëna se 8% e qytetarëve janë përballur me një kërkesë për mito gjatë vitit të kaluar tregon një nivel të korrupsionit i cili nuk është i ulët.

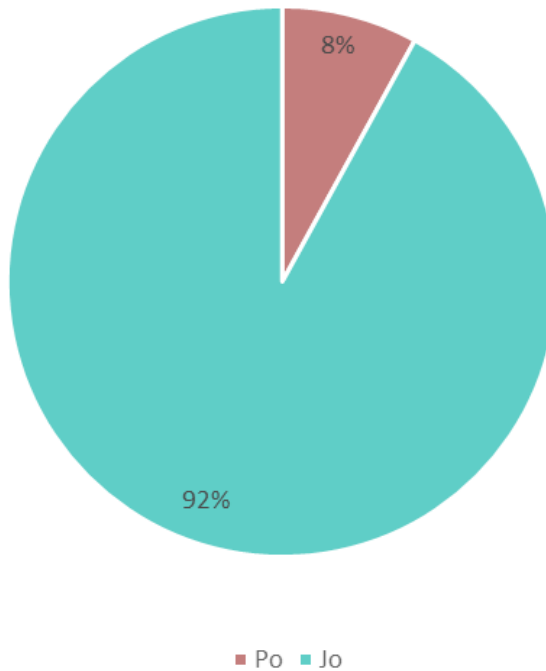
Margjina e gabimit në një raport proporcionesh dhe në një nivel standard besimi prej 95% është i barabartë me 2%³³. Kjo do të thotë që midis 6% dhe 10% e qytetarëve janë përballur me mito. Përqindja rritet nëse supozohet se nuk ka pasur kontakte me institucionet gjatë vitit të kaluar.

Tab / graf 8. A ju është kërkuar mito gjatë vitit të kaluar për të përfunduar punë në ndonjë institucion?

	Numri	Përqindja	Përqindja valide	Përqindja kumulative
Po	51	7.9	8.0	8.0
Jo	585	91.0	92.0	100.0
Gjithsej	636	98.9	100.0	
Mungoj Nuk e di	2	.3		
në të Pa	5	.8		
dhënat përgjigje				
Gjithsej	7	1.1		
Totali	643	100.0		

³³ Llogaritja është si vijon: devijimi standard i shpërndarjes së proporcionit të mostrës është 0,010757 ($n = 636$, $p = 0,08$, $q = 0,92$); $z = 1,96$; $E = 0,021085$.

A u është kërkuar juve mito në vitin e kaluar për të kryer ndonjë punë në ndonjë institucion?

Është interesante që në lidhje me këtë pyetje ekziston një ndryshim i rëndësishëm statistikisht në bazë të përkatësisë etnike. Rëndësia statistikore është e fortë ($p < .001$). 5.9% e qytetarëve me etni maqedonase thanë se u ishte kërkuar mito; 16.5% e qytetarëve me etni shqiptare thanë se u ishte se u ishte kërkuar mito; 8.3% është përqindja për qytetarët e etnive tjera.

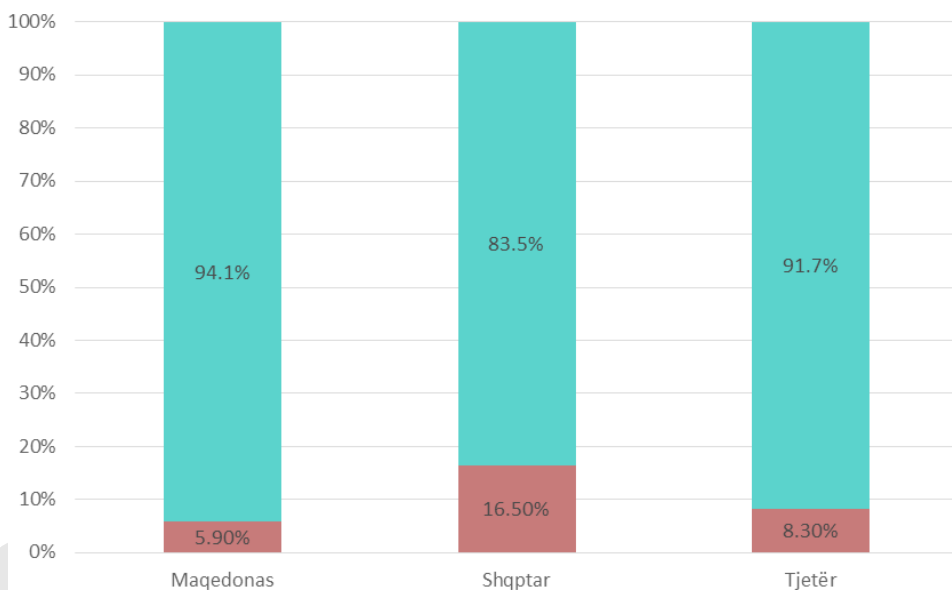
Sidoqoftë, intensiteti i marrëdhënies midis përkatësisë etnike dhe probabilitetit që një qytetari t'i jetë kërkuar mito, është jashtëzakonisht e ulët (Cramer's $V = .149$). Kjo, në fakt, do të thotë që probabiliteti që tu kërkohet mito është pothuajse i njëjtë për qytetarët, pavarësisht nga përkatësia e tyre etnike.

Ta6/npaф 10. Përkatësia etnike * A ju është kërkuar mito gjatë vitit të kaluar për të përfunduar punë në ndonjë institucion?

% sipas përkatësisë etnike

		A ju është kërkuar juve mito gjatë vitit të kaluar për të përfunduar punë në ndonjë institucion?		Gjithsej
		po	jo	
Përkatësia etnike	Maqedonas	5.9%	94.1%	100.0%
	shqiptar	16.5%	83.5%	100.0%
	Tjetër	8.3%	91.7%	100.0%
Gjithsej		8.0%	92.0%	100.0%

Përkatësia etnike * A u është kërkuar mito në vitin e kaluar për të kryer ndonjë punë në ndonjë institucion?

4.1.9 Nga cili institucion u është kërkuar mito?

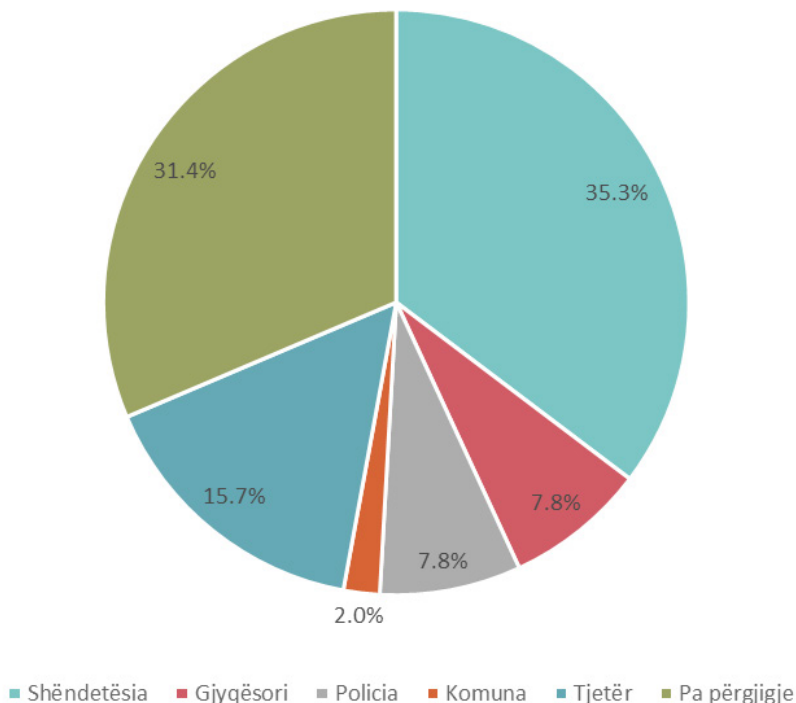
Nga gjithsej 51 e të anketuarve që thanë se u ishte kërkuar mito gjatë vitit të kaluar, 35 treguan se në cilën fushëpërket institucioni nga i cili u ishte kërkuar mito, ndërsa 16 e të anketuarve (31.4%) nuk u përgjigjën. Struktura kërkesës për mito është e ngjashme me atë të diskutuar më parë; 35.3% e kërkesës është nga sektori i shëndetësisë; pasuar

nga policia dhe gjyqësori me 7.8% secila. Vlen të përmendet se raporti i përqindjeve për gjyqësorin dhe policinë këtu është i ndryshëm nga ai në diskutimin e mëparshëm. Një pjesë e rëndësishme është për shkak të efektit të kufirit të gabimit në përmasa të vogla të nxjerrura nga një pjesë e vogël e mostrës (gjithsej 51 e të anketuar që thanë se u ishte kërkuar mito). Sidoqoftë, përfundimi rreth shfaqjes së korrupsionit në fusha të caktuara është i vlefshëm dhe konfirmohet edhe një herë.

Tab / graf. 11. Nga cili institucion u është kërkuar mito?

	Numri	Përqindja	Përqindja valide	Përqindja kumulative
Shëndetësia	18	2.8	35.3	35.3
Gjyqësori	4	.6	7.8	43.1
Policia	4	.6	7.8	51.0
Komuna	1	.2	2.0	52.9
Tjera	8	1.2	15.7	68.6
Pa përgjigje	16	2.5	31.4	100.0
Gjithsej	51	7.9	100.0	
Nuk ka të dhëna	592	92.1		
Gjithsej	643	100.0		

Nga cili institucion u është kërkuar mito ?

4.1.10 Përhapja e korrupsionit sipas fushave

Paketa e variablave e paraqitur në Tabelën 12 përfaqësohet nga mendimi i qytetarëve për përhapjen e korrupsionit sipas fushave. Pyetësi për secilën fushë ishte vendosur veçmas dhe të anketuarit iu kërkuar të jepte një vlerësim, nga 1-7³⁴. Prandaj, në procesin e analizës janë paraqitur vlerësimet mesatare sipas fushave, të cilat janë paraqitur në Tab / graf. 12.

Analiza e rezultateve totale të pesë komunave, tregoi se qytetarët konsiderojnë se korrupsioni është më i përhapuri në gjyqësor (rezultati mesatar 5.93); shërbimet e inspektimit ndjekin gjyqësorin me 5.63, pasuar nga doganat me 5.59. Në vendin e fundit është mbrojtja sociale me 4.65.

³⁴ Të anketuarit dhanë përgjigjet e tyre në një shkallë nga 1 në 7, ku 1 = Unë nuk jam aspak dakord, dhe 7 = Jam plotësisht dakord.

Ekzistojnë dallime midis komunave (shtojca e versionit elektronik të raportit, e disponueshme në adimacedonia.org). Kështu, në Komunën e Gostivarit renditet gjyqësori (6.17), si dhe në Manastir me 6.05, dhe në Kavadar me 5.89. Në Kumanovë, dogana u rendit me 5.94 (gjyqësori është në vendin e tretë), ndërsa në Shtip shërbimet e inspektimit me 5.94 (gjyqësori është i dyti me 5.78). Në secilën prej pesë komunave, arsimi dhe mbrojtja sociale konsiderohen fusha ku korrupsioni është më pak i përhapur.

Përsëri, disa aspekte të rëndësishme duhet të theksohen në analizën e këtij lloji të dhënash. Së pari, të dhënat, nuk japin dallimin në llojin dhe intensitetin e korrupsionit. Së dyti, duhet të kihet parasysh se këto perceptime nuk janë në të vërtetë përvojë e drejtpërdrejtë e qytetarëve (8% prej tyre u është kërkuar mito gjatë vitit të kaluar), dhe as nga të njohurit e tyre (20.7% prej tyre u ishte kërkuar).

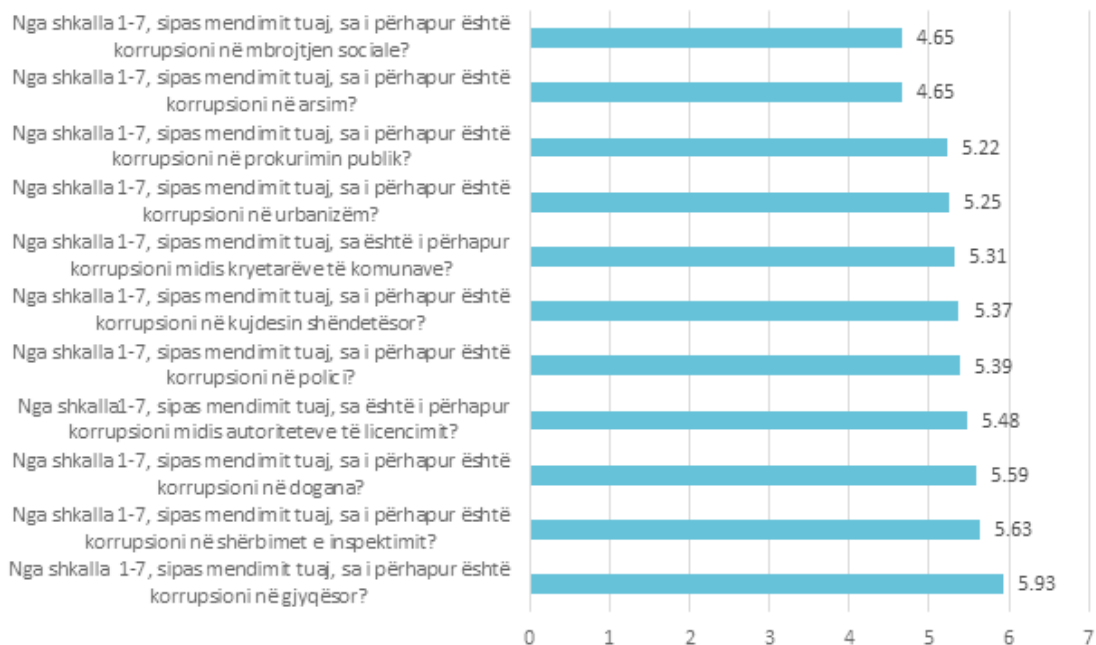
Mund të argumentohet se kombinimi i përvojave të qytetarëve dhe e të njohurve të tyre përfshin një pjesë reale të popullsisë, por duhet të kihet parasysh se përvojat e tyre janë kryesisht në fushën e shëndetësisë. Çështja është që një pjesë e konsiderueshme e perceptimit krijohet indirekt, kryesisht përmes mediave, si dhe në komunikimin e përditshëm. Për më tepër, një pikë tjetër është e rëndësishme. Jo të gjitha këto fusha i nënshtrohen vëmendjes së barabartë të mediave. Për shembull, në media shumë pak flitet për korrupsionin në fushën e mbrojtjes sociale, në krahasim me fushën e gjyqësorit.

Në të njëjtën kohë, duhet të kihet parasysh se mbulimi mesatar i gjyqësorit para së gjithash i referohet çështjeve të profilit të lartë. Mbulimi i rasteve me interes për qytetarin e zakonshëm është shumë më i vogël. Nga ana tjetër, mund të argumentohet se ka pak interes në media për korrupsionin e përditshëm në kujdesin shëndetësor. Në përgjithësi, ajo përshtatet logjikisht në të dhënat e fituara: pjesa më e madhe e përvojave të drejtpërdrejta të qytetarëve janë në kujdesin shëndetësor, por perceptimisht, gjyqësori konsiderohet si një zonë ku korrupsioni është më i përhapur.

Tab / graf 12. Përhapja e korrupsionit sipas fushave

	Numri	Mesatarja
Nga shkalla 1-7, sipas mendimit tuaj, sa i përhapur është korrupsioni në gjyqësor?	628	5.93
Nga shkalla 1-7, sipas mendimit tuaj, sa i përhapur është korrupsioni në shërbimet e inspektimit?	622	5.63
Nga shkalla 1-7, sipas mendimit tuaj, sa i përhapur është korrupsioni në dogana?	611	5.59
Nga shkalla 1-7, sipas mendimit tuaj, sa është i përhapur korrupsioni midis autoriteteve të licencimit?	610	5.48
Nga shkalla 1-7, sipas mendimit tuaj, sa i përhapur është korrupsioni në polici?	632	5.39
Nga shkalla 1-7, sipas mendimit tuaj, sa i përhapur është korrupsioni në kujdesin shëndetësor?	638	5.37
Nga shkalla 1-7, sipas mendimit tuaj, sa i përhapur është korrupsioni midis kryetarëve të komunave?	610	5.31
Nga shkalla 1-7, sipas mendimit tuaj, sa i përhapur është korrupsioni në urbanizëm?	611	5.25
Nga shkalla 1-7, sipas mendimit tuaj, sa i përhapur është korrupsioni në prokurimin publik?	608	5.22
Nga shkalla 1-7, sipas mendimit tuaj, sa i përhapur është korrupsioni në arsim?	629	4.65
Nga shkalla 1-7, sipas mendimit tuaj, sa i përhapur është korrupsioni në mbrojtjen sociale?	620	4.65

Përhapja e korrupsionit sipas fushave

Në përgjithësi, nuk ka dallime të mëdha në qëndrimet e të anketuarve nga komuna të ndryshme. Kjo është e rëndësishme për të gjithë grupin e variablave. Sidoqoftë, mund të shihen ndryshime statistikore të caktuara. Për shembull, një nga nënshkruesit i referohet prokurimeve publike; në Gostivar 28.7% e të anketuarve e vlerësuan këtë zonë me 7, krahasuar me 46% në Manastir. Dhe 3 komunat e tjera janë rreth 40%. Dallimi ishte statistikisht i rëndësishëm ($p < .001$), por forca e lidhjes ishte përgjithësisht e dobët (Cramer's $V = .166$). Disa korrelacione të tjera janë të dukshme, por në të gjitha rastet korrelacioni është i dobët. Përfundimi është se qëndrimi i qytetarëve në pesë komuna është përgjithësisht i njëjtë në këtë çështje.

4.1.11 Sa e përhapur mendoni se është kërkesa për mito midis njerëzve që kanë një farë pushteti / autoriteti mbi qytetarin?

Në kuadër të kësaj pyetjeje, analizohet perceptimi i qytetarëve për prevalencën e përgjithshme të korrupsionit tek njerëzit që kanë një farë pushteti mbi qytetarin. Variabla përfaqëson një dimension shtesë të besimit përkundrejt frikës dhe skepticizmit të qytetarëve për fuqinë institucionale. Tab / graf. 13 paraqet rezultatet të cilat, për ta thënë butë, janë pesimiste. Pjesa dërrmuese e rreth 3/4 e qytetarëve mendojnë se së shpejti të gjithë ose një pjesë e madhe e atyre që kanë një farë pushteti do ta

përdorin atë për përfitime korruptive. Vetëm 19.9% e qytetarëve presin që kjo të ndodhë me një pjesë të vogël të atyre që kanë pushtet, dhe një shtesë prej 4.4% e presin atë nga një pjesë shumë e vogël e atyre që kanë pushtet.

Ajo që lind si një pyetje interesante është nëse ky mosbesim është në përgjithësi, për sa i përket pushtetit, apo për sa i përket fuqisë brenda institucioneve. Kur bëhet fjalë për mosbesimin ndaj njerëzve në përgjithësi, atëherë qytetari maqedonas pritet t'i japë një notë të lartë pyetjes "Sa mendoni se mund tu besohet njerëzve?".

Kur është fjala për mosbesim ndaj njerëzve të fuqishëm, nga qytetarët pritet të tregojnë një shkallë të lartë mosbesimi, për shembull, ndaj një biznesmeni të shquar, ose ndaj një mjeku që punon në kujdesin shëndetësor privat. Kjo është duke u shqyrtuar për hulumtime të mëtejshme, por hipoteza e punës do të ishte se kjo nuk pritet nga shumica e qytetarëve.

Në këtë kuptim, diskutimi çon në një reflektim mbi natyrën e marrëdhënieve njerëzore në kombinim me fuqinë institucionale. Për më tepër, ai bazohet aksiomatikisht në diskutimin e korrupsionit, motivi kryesor është përfitimi i pronës, në krahasim me manifestimet e tjera të pushtetit.

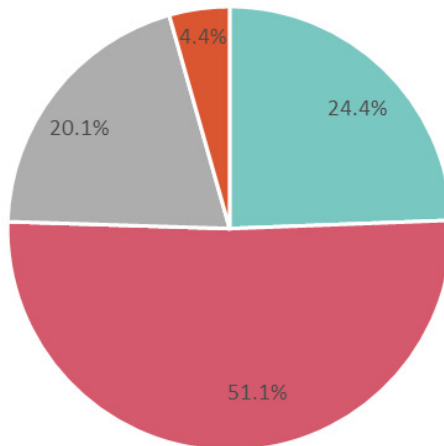
Në fakt, shumica e qytetarëve besojnë se nuk mund t'u besohet kur u jepet një fuqi e caktuar për ta përdorur atë për përfitim vetjak. Një pjesë e vogël e qytetarëve (1/4) tregojnë një besim më të fortë në integritetin etik të individit. Për më tepër, mund të shtrohet pyetja nëse i anketuari e bart mosbesimin e institucioneve mbi njerëzit që punojnë në to, etj. Këto diskutime mund të bëhen lëndë të shqyrtimit të mëtejshëm empirik.

Lidhur me këtë pyetje, nuk ekzistojnë ndryshime statistikisht të rëndësishme pa asnjë bazë të vetme, ose përderisa ekzistojnë, korrelacioni është jashtëzakonisht i ulët. Kjo do të thotë se ky qëndrim është monolit në shoqërinë maqedonase. Edhe burrat edhe gratë, edhe njerëzit nga fshati edhe qyteti, edhe të rinjtë edhe të moshuarit, edhe qytetarët me më pak dhe më shumë arsimim, nga bashkësi të ndryshme etnike, tregojnë të njëjtin mosbesim ndaj njerëzve që kanë një pushtet të caktuar (publik) mbi qytetarin.

Tab / graf 13. Sa e përhapur mendoni se është kërkesa për mito midis njerëzve që kanë një farë pushteti / autoriteti mbi qytetarin

	Numri	Përqindja	Përqindja valide	Përqindja kumulative
Gati te të gjithë ata që kanë një farë pushteti	155	24.1	24.4	24.4
Te një një pjesë e madhe e atyre që kanë një farë pushteti	325	50.5	51.1	75.5
Te një një pjesë e vogël e atyre që kanë një farë pushteti	128	19.9	20.1	95.6
Te një pjesë shumë e vogël e atyre që kanë një farë pushteti	28	4.4	4.4	100.0
Gjithsej	636	98.9	100.0	
Nuk ka Nuk e di	6	.9		
të Pa përgjigje	1	.2		
dhëna Totali	7	1.1		
Totali	643	100.0		

Sa mendoni se kërkesa për mito është e përhapur midis njerëzve që kanë një farë pushteti/ autoriteti mbi qytetarin ?

- gati të të gjithë ata që kanë një farë pushteti
- Te një pjesë e madhe e atyre që kanë një farë pushteti
- Te një pjesë e vogël e atyre që kanë një farë pushteti
- Te një pjesë shumë e vogël e atyre që kanë një farë pushteti

4.1.12 A dini ku ta raportoni korrupsionin?

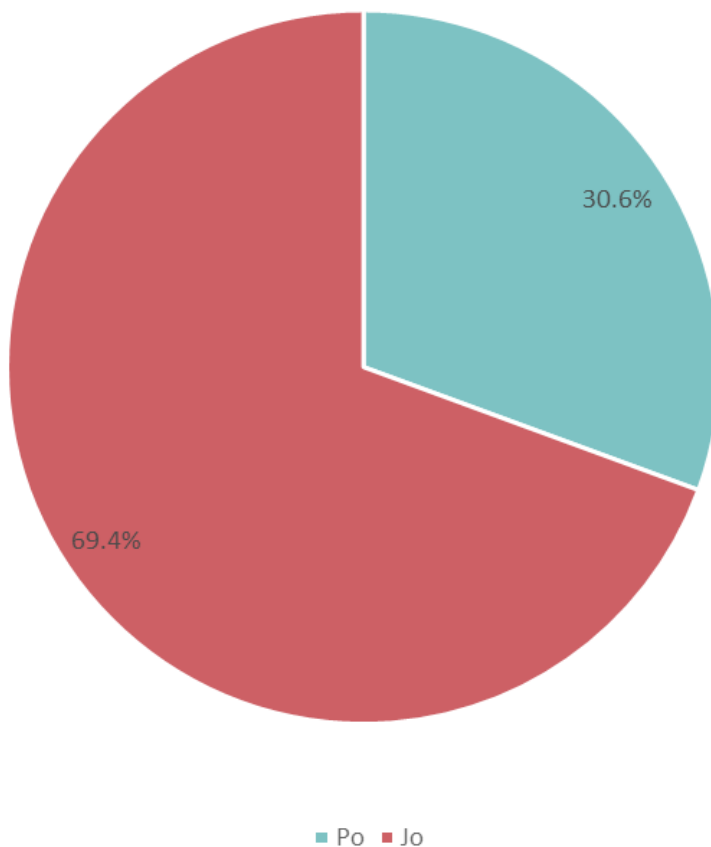
Variabla e mëposhtme e kthen fokusin e çështjeve specifike, praktike në lidhje me raportimin e korrupsionit. Kjo pyetje është përmendur tashmë në diskutimin e mëparshëm. Sipas të dhënave në Tab/graf 14, 30.6% e qytetarëve u përgjigjën se dinë ku të raportojnë korrupsionin, krahasuar me 69.4% të atyre që u përgjigjën se nuk e dinë. Përgjigjet me shkrim të marra nga të anketuarit të cilët u përgjigjën se dinë ku të raportojnë tregojnë vetëdije të lartë. Shumica e tyre thonë se ka një numër telefoni për të thirrur, dhe disa prej tyre e dinë numrin. Sidoqoftë, duhet të kihet parasysh se një pjesë relativisht e vogël e qytetarëve, rreth 1/3, dinë ku të raportojnë korrupsionin.

Në lidhje me këtë pyetje, i vetmi ndryshim i rëndësishëm është në nivelin e arsimit; 13.3% e njerëzve me arsim fillor thanë se dinin ku ta raportonin, krahasuar me 33.2% të njerëzve me arsim të mesëm dhe 36.5% të njerëzve me arsim të lartë. Diferenca ishte statistikisht e rëndësishme ($p < .001$), por raporti ishte përgjithësisht i dobët ($V = .177$ i Cramer's) dhe i moderuar.

Tab /graf 14. A dini ku ta raportoni korrupsionin?

	Numri	Përqindja	Përqindja valide	Përqindja kumulative
po	196	30.5	30.6	30.6
jo	445	69.2	69.4	100.0
Gjithsej	641	99.7	100.0	
S'ka të Pa përgjigje	2	.3		
dhëna Gjithsej	643	100.0		

A e dini ku duhet ta paraqitni korrupsionin?

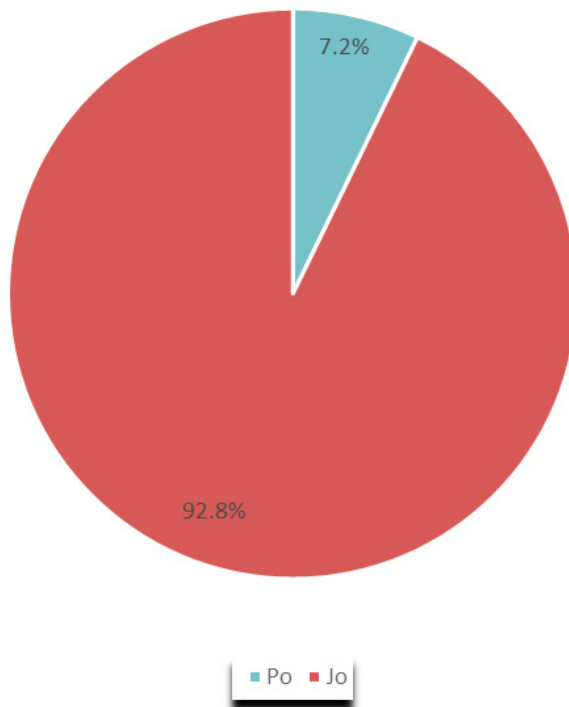
4.1.13 A keni ndonjë të njohur që ka raportuar korrupsion në vitin e kaluar?

Tab / graf 15. përfaqëson të dhënat për një të njohur që ka raportuar korrupsion në vitin e kaluar. Gjithsej 7.2% e qytetarëve thanë se kishin një të njohur që ka raportuar. Nuk ka asnjë ndryshim në marrëveshjet në bazë të verifikimit. Duhet të merret parasysh margjina e mundshme e një gabimi shembullor, si dhe fakti që një gabim i caktuar jo-shembullor është i mundur për shkak të paragjykimit të të anketuarve për t'i dhënë asaj përgjigjen e kërkuar. Sidoqoftë, një faktor tjetër i gabimit të pamatshëm është i mundur - të anketuarit nuk duhet të thonë "po" nga frika se mos dëmtojnë një të njohur që ka raportuar. Në çdo rast, përqindja prej 7.2% e të anketuarve që përgjigjen pozitivisht nuk mund të konsiderohet si shumë e ulët. Është një tregues se raportimi i korrupsionit po ndodh, domethënë që ka qytetarë që raportojnë korrupsion.

Tab/graf. 15. A keni ndonjë të njohur që ka raportuar korrupsion në vitin e kaluar?

	Numri	Përqindja	Përqindja valide	Përqindja kumulative
po	43	6.7	7.2	7.2
jo	551	85.7	92.8	100.0
Gjithsej	594	92.4	100.0	
S'ka të njohur	7	1.1		
Pa përgjigje	42	6.5		
Gjithsej	49	7.6		
Gjithsej	643	100.0		

A keni ndonjë të njohur që e ka paraqitur korrupsionin vitin e kaluar ?

4.1.14 Kush mund të kontribuojë në luftën kundër korrupsionit?

Në hapin tjetër të hulumtimit shqyrtohet mendimi i qytetarëve për faktorët në shoqëri që mund të kontribuojnë në luftën kundër korrupsionit. Variablat janë vendosur si pyetje të veçanta që kërkojnë një vlerë nga shkalla 1-7³⁵. Tab / graf. 16 paraqet rezultatet në formën e notave mesatare për të 5 komunat së bashku. Sipas qytetarëve, media (4.69), e monitoruar nga KMNb (4.49) dhe policia (4.38) mund të japin kontributin më të madh në luftën kundër korrupsionit. I ranguar në fund, është sektori privat (3.45).

Në nivelin komunal, ka dallime në renditje. Kështu, në komunën e Gostivarit, OJQ-të renditen të parat (3.95), pasuar nga mediumet (3.83), dhe vetë qytetarët (3.79).

Në Manastir, mediumet (4.92) renditen të parët, pasuar nga prokuroria (4.62) dhe gjyqësori (4.55).

³⁵ Испитаниците одговорите ги даваа на скала од 1 - 7, каде 1 = сосема малку, 7 - многу.

Në Kavadar, KMNB u rendit e para (5.12), e ndjekur nga media (5.02) dhe prokuroria (4.74).

Në Kumanovë, mediumet renditen të parat (4.73), pasuar nga KMNB (4.56) dhe prokuroria (4.37).

Në Shtip u renditën të parat mediat (4.96), e ndjekur nga policia (4.58) dhe KMNB (4.44).

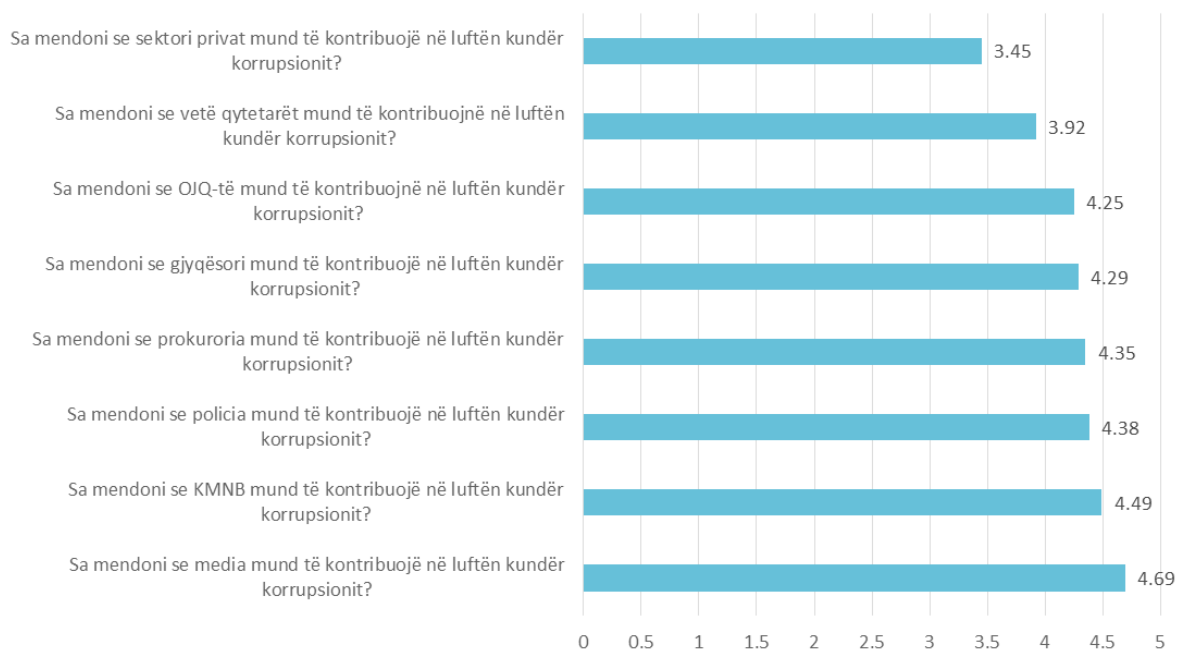
Në secilën nga pesë komunat, sektori privat renditet i fundit. Është e qartë se në të gjitha komunat media është ose e para, ose e dyta.

Është e rëndësishme të theksohet se vlerësimet janë përqendruar në mes të shkallës, nga 3.45 (sektori privat) në 4.69 (mediumet). Vetëm në Komunën e Kavadarit, renditja e parë dhe e dyta tejkalojnë rezultatin mesatar prej 5. Në të gjitha komunat e tjera, faktori i parë i renditur është nën 5. Në Komunën e Gostivarit, faktori i renditur më i lartë është nën 4. Sipas përgjigjeve të pyetjes rreth prevalencës së korrupsionit dhe arsyeve që e shkaktojnë atë, u renditën nga fundi i shkallës në të djathtë. Ky është një tregues i besimit, d.m.th. i mungesës së besimit, të cilit qytetarët në mënyrë efektive mund t'i rezistojnë korrupsionit.

Tab / graf 16. Kush mund të kontribuojë në luftën kundër korrupsionit?

	Numri	Mesata rja
Sa mendoni se media mund të kontribuojë në luftën kundër korrupsionit?	637	4.69
Sa mendoni se KMNB mund të kontribuojë në luftën kundër korrupsionit?	631	4.49
Sa mendoni se policia mund të kontribuojë në luftën kundër korrupsionit?	636	4.38
Sa mendoni se prokuroria mund të kontribuojë në luftën kundër korrupsionit?	632	4.35
Sa mendoni se gjyqësori mund të kontribuojë në luftën kundër korrupsionit?	635	4.29
Sa mendoni se OJQ-të mund të kontribuojnë në luftën kundër korrupsionit?	638	4.25
Sa mendoni se vetë qytetarët mund të kontribuojnë në luftën kundër korrupsionit?	636	3.92
Sa mendoni se sektori privat mund të kontribuojë në luftën kundër korrupsionit?	631	3.45

Kush mund të ndikojë në luftën kundër korrupsionit?

5. Përfundimi

Rezultatet e hulumtimit mbi rreziqet e korrupsionit në nivelin lokal tregojnë se ekziston një qëndrim prevalent për sa i përket përhapjes së korrupsionit dhe rritjes së tij ndër vite. Për më tepër, hulumtimi ve në pah pasojat e shumë dekadave korrupsion, në drejtim të mosbesimit ndaj institucioneve, i cili është një faktor kryesor i rrethit magjik të korrupsionit.

Dëshira për përfitim material është motivi kryesor për sjellje korruptive, sipas mendimit të pjesëmarrësve në sondazh dhe intervistë. Është e qartë se ligjet e paqarta, institucionet e dobëta dhe procedurat e gjata janë faktorë të lidhur me njëri-tjetrin. Këto janë dimensionet të ndryshme të strukturës së përgjithshme ligjore dhe institucionale në shoqëri. Maqedonasit janë më të prirur ta kritikojnë këtë strukturë në krahasim me bashkësitë e tjera etnike.

Arsyet e mosraportimit të korrupsionit kanë të bëjnë me mungesën e besimit në funksionalitetin dhe angazhimin e institucioneve, konkretisht qytetari që nuk u beson institucioneve, nuk mund t'i besojë edhe mekanizmin për raportim anonim. Dhe përkundër faktit që jo një pjesë e vogël e të anketuarve kishin përvoja të drejtpërdrejta në korrupsion (personal ose në të njerëzve të afërt), kjo përqindje është pak më e lartë te qytetarët shqiptarë.

Numri më i madh i të anketuarve thanë se mitoi më së shpeshti kërkohet në kuadër të institucioneve në fushën e shëndetësisë, policisë dhe gjyqësorit. Bëhet fjalë për fushat që u veçuan nga pjesëmarrësit në intervistë si më të prekura ndaj korrupsionit. Përveç frekuencës së kontakteve me institucione të caktuara (policia) që do të krijojnë potencial për praktika korruptive, natyrën e sferës primare (shëndetin) ku praktikant korruptiv sigurojnë nevojat themelore jetësore të qytetarëve. Frekuenca e kontakteve dhe rëndësia e përfitimit të dhënë me veprimin korruptiv identifikohen si faktorë të rëndësishëm në potencialin e veprimeve korruptive.

Përfundimisht, mosbesimi ndaj institucioneve të sistemit është një faktor i rëndësishëm në peripetimin e korrupsionit. Kjo konfirmohet gjithashtu nga identifikimi i mediave dhe organizatave civile (këto të fundit të identifikuara nga pjesëmarrësit në intervista) si faktorë të rëndësishëm në luftën kundër korrupsionit, me vetëdije të ulët për potencialin e qytetarëve (me ndikimin e vet si pjesë e një sistemi) si agjent aktiv në këtë luftë.

Bibliografia

Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KMNB), Masat anti- korrupsion dhe etika në shërbimin shtetëror, 2016.

Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KMNB), Programi Shtetëror për parandalimin dhe represionin e korrupsionit si edhe parandalimin dhe reduktimin e shfaqjes së konfliktit të interesit me Planin e Veprimit 2016 - 2019, 2015.

Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KMNB), Metodologjia për përqindjen e rreziqeve të korrupsionit për nevojat e planifikimit strategjik në luftën kundër korrupsionit dhe konfliktit të interesit në Republikën e Maqedonisë Veriore, 2019.

Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KMNB), Manuali për ntegritet dhe konfliktet e interesit, 2013.

Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KMNB), Misioni i OSBE-së në Shkup, Nxitja e Bashkëpunimit përmes qeverisjes së mirë në zbatimin e politikës antikorrupsion, 2014.

Ligji për Mbrojtjen e Informatorëve, Gazeta Zyrtare e RMV nr. 196/15, 2015

Ligji për Prokurimin Publik, Gazeta Zyrtare e RMV nr. 24/19, 2019

Ligji për Qasjen e Lirë në Informacionin Publik, Gazeta Zyrtare e RMV Nr. 101/19, 2019.

Ligji për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit, Gazeta Zyrtare e RMV nr. 12/19, 2019

Instituti për Demokraci Societas Civilis - Shkup (ISCD), A funksionon modeli anti-korrupsion në Maqedoni? - Faktorët kryesorë që e bëjnë një model të suksesshëm, 2013.

Instituti Societas Civilis për Demokraci - Shkup (ISCD), Konflikti I interesit dhe korrupsioni në nivelin Lokal - Koleksioni i studiuesve dhe studimeve të monitoruara, 2015.

Instituti për Politikë Evropiane - Shkup, Raporti nën hije në Kapitullin 23, për periudhën qershor 2018 - mars 2019, 2019.

Instituti për Kërkime Strategjike dhe Edukim - ISIE, Manual për zbatimin e Ligjit për Mbrojtjen e Informatorëve në Arsimin e Lartë në Republikën e Maqedonisë, 2018.

Zyra e Kombeve të Bashkuara për Drogën dhe Krimin (UNODC) - Divizioni i Statistikave dhe Kërkimeve (SASS), Biznesi, Korrupsioni dhe Krimi në Republikën e Maqedonisë: Ndikimi i mitoit dhe formave të tjera të krimit te kompanitë private, 2013.

Koalicioni i Shoqatave qytetare "Të gjithë për një gjykim të drejtë", Efikasiteti gjyqësor në trajtimin e korrupsionit, 2012.

Qendra Maqedonase për Bashkëpunim Ndërkombëtar (QMBN), Raport mbi përqindjen e korrupsionit në Maqedoni, 2018.

Qendra Maqedonase për Bashkëpunim Ndërkombëtar (QMBN), Transparenca Maqedoni (TM), Zbulimi dhe sanksionimi i rasteve të konfliktit të interesit dhe pandershmërisë në funksion, për shkak të parandalimit të rreziqeve të korrupsionit, 2016.

Infocenter i OJQ-ve, Kërkime: Politikat dhe praktikat anti-korrupsion të komunave, 2020.

Riste Zdravkov, Ndërgjegjja publike në luftën kundër korrupsionit, 2015.

Transparency international - Maqedoni, Sekretarijati i Transparency international - Berlin, Sistemi Kombëtar i Integritetit - Vlerësimi i Maqedonisë, 2016.

Transparenca Maqedoni, Analizë e punës së KMNB që nga viti 2017: Rekomandime për punën e KMNB-së së re, 2018.

Transparenca Maqedoni, Puna e Përgjegjshme e Policisë: Rreziqet e Korrupsionit në Ministrinë e Brendshme, 2019.

Fondacioni Metamorfozis, Vlerësimi i progresit të Republikës së Maqedonisë në përmbushjen e kriterëve politike të nevojshme për anëtarësimin në BE. Pjesa e tretë: Anti-korrupsioni dhe kompromiset - misioni i pamundur, 2018.

Фондација Метаморфозис, Проценка на напредокот на Република Македонија во исполнувањето на политичките критериуми неопходни за членство во ЕУ. Трет дел: Антикорупцијата и компромисите - невозможна мисија, 2018.

Qendra për Komunikime Civile, Indeksi i Transparencës Aktive, 2020. Qendra për Komunikime Civile, Mungesa e Mbikëqyrjes si Gjenerator i Korrupsionit në Ndërmarrjet Shtetërore, 2019.

Qendra për Kërkime dhe Bërje të Politikave (QKBP), Rezultatet nga Monitorimi i Ekonomisë së Fshehur në Maqedoninë Veriore në 2018 me theks te korrupsioni, 2019.

CIVIL - Qendra për Liri, Antikorrupsion - Përzgjedhja e teksteve të botuara në www.civilmedia.mk në 2017 dhe 2018, 2018.

Group of States Against Corruption (GRECO), Preventing Corruption and Promoting Integrity in Central Governments (top executive functions) and Law Enforcement Agencies, 2019.

POINTPULSE - Western Balkans Pulse for Police Integrity and Trust, The Citizens' Opinion of the Police Force: The Results of a Public Opinion Survey Conducted in Macedonia, 2016.

Transparency International, Corruption Perceptions Index 2017, 2018.

Transparency International, Corruption Perceptions Index 2018, 2019.

Transparency International, Corruption Perceptions Index 2019, 2020.

Shtojca 1. Lista e bashkëbiseduesve

	Institucioni	Emri dhe mbiemri	Data e intervistës
1.	Komuna e Gostivarit	Dashmir Osmani	03.09.2020
2.	ESA	Muzafer Tairi	04.09.2020
3.	Vardar Dollomit	Remzi Abdullai	04.09.2020
4.	Qendra për të drejtat e grave „Erika“	Sebajete Zenku	17.09.2020
5.	Shoqata humanitare” Meçeçina”	Isa Emini	04.09.2020
6.	Caseificio Cesarina	Nagip Fejzi	15.09.2020
7.	Komuna e Manastirit	Dejan Dodovski	18.09.2020
8.	Shoqata civile” Qendra për Zhvillim dhe Integrim Evropian” CERI	Diogen Haxhi-Kosta Milevski	02.09.2020
9.	Shoqata për mundësi të barabarta “SEMPER”	Xhala Bojkovska	16.09.2020
10.	Dikis - id doel	Aleksandar Markovski	18.09.2020
11.	Veraria “ Ciflik”	Filip Stojčevski	18.09.2020
12.	Komuna e Kavadarit	Sashko Moshev	18.09.2020
13.	Shoqata ekologjike „Eko zhivot“	Roberto Parizov	18.09.2020
14.	Shoqata civile „Idninata e sega “	Dimitrija Angelkov	18.09.2020
15.	Këshilli për Parandalimin e Delikuencës së të Miturve - KPDM	Petre Mrkev	17.09.2020

16.	Ndërtesa “ Promet”	Todorov Dragan	16.09.2020
17.	Komuna e Shtipit	Marija Xhonova Popova	18.09.2020
18.	Fondacioni për zhvillimin e Bashkësisë lokale	Bobi Sharkovski	04.09.2020
19.	Shoqata për të drejtat e romëve	Shenaj Osmanov	04.09.2020
20.	Shoqata civile „Gllasen teksillec“	Kristina Ampeva	17.09.2020
21.	“Llajon Ins” Shtip	Stevçe Mitev	16.09.2020
22.	Profesor universitar dhe studiues në Euro Koleh Kumanovë	Marjan Mlladenovski	17.09.2020
23.	Shoqata civile „Florens Najtingëll“	Advije latifi	17.09.2020
24.	Shoqata „Inkluziva“	Bllagica Dimitrovska	17.09.2020
25.	Gric- Promet	Esad Zaimi	18.09.2020
26.	Arbidos	Zejno Destani	18.09.2020

Shtojca 2. Pyetësi për hulumtimin e korrupsionit në nivelin lokal

Pyetësor : KORRUPSIONI

Data:		Anketuesi:	Telefoni (që kërkohet)
1	Emri dhe mbiemri i të anketuarit		
2	Gjinia	1 - femër 2 - mashkull	
3	Moasha		
4	Vendbanimi		
5	Komuna		
6	Përkatësia etnike Shënim: 88 dhe 99 nuk lexohen. (Vlen për të gjitha pyetjet më poshtë)	1 - maqedonas 2 - shqiptar 3 - turk 4 - Rom 5 - tjetër 88 - Nuk e di; 99 - pa përgjigje	
7	Arsimimi	1 - ka kryer më pak se klasën e 4 2 - Ka kryer klasën e 4 3 - Ka kryer klasën e 9. 4 - Ka kryer shkollën e mesme 5 - i diplomuar në fakultet 6 - studion për momentin 88 - Nuk e di; 99 - pa përgjigje	
8	A mendoni se korrupsioni është rritur ose zvogëluar në krahasim me 10 vjet më parë?	1 - rritur→9 2 - zvogëluar →10 88 - Nuk e di; 99 - pa përgjigje	
9	Sa është rritur? (nga shkalla 1-7), 1=shumë pak, 7= shumë	1 2 3 4 5 6 7	
10	Sa është zvogëluar? (nga shkalla 1-7), 1=shumë pak, 7= shumë	1 2 3 4 5 6 7	
11	Sipas mendimit tuaj, cili nga faktorët e mëposhtëm është shkaku i korrupsionit? (nga shkalla 1-7), 1= shumë pak, 7=shumë		

11a	varfëria	1 2 3 4 5 6 7
11b	ligje të paqarta	1 2 3 4 5 6 7
11v	institucione të dobëta	1 2 3 4 5 6 7
11g	procedura të gjata	1 2 3 4 5 6 7
11d	gjyqësori i dobët	1 2 3 4 5 6 7
11gj	kriza morale	1 2 3 4 5 6 7
11e	arsimimi i ulët	1 2 3 4 5 6 7
11zh	Dëshira për pasurimin e shpejtë e atyre që janë në pushtet	1 2 3 4 5 6 7
11z	Të menduarit se korrupsioni është një gjë normale	1 2 3 4 5 6 7
11s	frika e qytetarit ndaj institucioneve	1 2 3 4 5 6 7
11i	të ardhurat e ulëta të nëpunësve shtetëror	1 2 3 4 5 6 7
12	A keni ndonjë koment shtesë në lidhje me pyetjet? Diçka që dëshironi të shtoni?	

13	Sa jeni dakord me pohimet e mëposhtme? Nga shkalla 1-7), 1 = shumë të vogla, 7 = shumë, Korrupsioni nuk raportohet sepse qytetarët:	
13a	nuk u besojnë institucioneve	1 2 3 4 5 6 7
13b	nuk dinë si ta paraqesin	1 2 3 4 5 6 7
13v	nuk besojnë se dikush do të veprojë	1 2 3 4 5 6 7
13g	kanë frikë nga hakmarrja	1 2 3 4 5 6 7
13d	Përfitojnë të dy palët	1 2 3 4 5 6 7
13gj	A keni ndonjë koment shtesë në lidhje me pyetjet? Diçka që dëshironi të shtoni?	

14	A është kërkuar mito nga ndonjë i njohur i juaj gjatë vitit të kaluar për të përfunduar punë në ndonjë institucion?	1 - po →15 2 - jo →18 88 - Nuk e di; 99 - Pa përgjigje
15	A ka dhënë mito ai i njohuri ?	1 - po 2 - jo 88 - Nuk e di ; 99 - Pa përgjigje
16	Nga cili institucion l është kërkuar mito?	

17	Në lidhje me çfarë pune? (p.sh. dokument, leje për diçka, nuk jepen sugjerime)	
18	A ju është kërkuar juve mito gjatë vitit të kaluar për të përfunduar ndonjë punë në një institucion?	1 - po 2 - jo 88 - Nuk e di; 99 - Pa përgjigje
19	Nga cili institucion?	
20	Në lidhje me çfarë pune? (p.sh. dokument, leje për diçka, nuk jepen sugjerime)	
21	Nga shkalla 1-7, në cilën nga fushat ose profesionet e mëposhtme mendoni se korrupsioni është më i përhapur? (1 = shumë pak, 7 = shumë)	
21a	në gjyqësor	
21b	në polici	
21v	në shëndetësi	
21g	në urbanizëm	
21d	në prokurimin publik	
21gj	në arsim	
21e	në mbrojtjen sociale	
21zh	në dogana	
21z	shërbimet e inspektimit	
21s	Te kryetarët e komunave	
21i	te autoritetet për të dhënë leje	
22	A keni ndonjë koment shtesë në lidhje me pyetjet? Diçka që dëshironi të shtoni?	

22	Sa mendoni se është përhapur kërkitimi i mitos midis njerëzve që kanë një farë pushteti / autoriteti mbi qytetarët (p.sh. për të dhënë leje, për të gjykuar në një mënyrë të caktuar, etj.)? Sa prej tyre kërkojnë mito?	1 - gati të gjithë ata që kanë një farë fuqie 2 - një pjesë e madhe e atyre që kanë një farë pushteti 3 - një pjesë e vogël ... 4 - një pjesë shumë e vogël...
23	A jeni dakord me deklaratën që kompanitë duhet të paguajnë një detyrim nëse duan të fitojnë një tender publik? (nga shkalla 1-7), 1 = nuk jam aspak dakord, 7 = jam plotësisht dakord	1 2 3 4 5 6 7

24	A e dini ku të raportoni korrupsionin?	1 - po →25 2 - jo →26
25	Ku?	
26	A keni ndonjë të njohur që ka raportuar korrupsionin në vitin e kaluar?	1 - po 2 - jo
27	Cili nga opcionet e mëposhtme mund të kontribuojë në luftën kundër korrupsionit dhe sa (nga shkalla 1 - 7, 1 = shumë pak, 7 - shumë)	
a	mediumet	1 2 3 4 5 6 7
b	organizatat qytetare	1 2 3 4 5 6 7
v	Policia	1 2 3 4 5 6 7
g	Prokuroria	1 2 3 4 5 6 7
d	Gjyqesori	1 2 3 4 5 6 7
gj	Komisioni Shtetëror për Parandalimin e korrupsionit	1 2 3 4 5 6 7
e	Sektori privat	1 2 3 4 5 6 7
zh	Vetë qytetarët	1 2 3 4 5 6 7
	Cka punoni momentalisht?	1 - i punësuar me orar të plotë 2 - punoj përkohësisht 2 - Nuk punoj 3 - Pensionist 4 - Student 5 - Shtëpiake 6 - tjetër: _____
	Sa janë të ardhurat tuaja mujore?	
	Numri juaj i celularit (për të kontrolluar cilësinë) Ne u themi se mbase dikush do t'i thërrasë ata për të kontrolluar nëse studimi është bërë.	

Shtojca 3 - Rezultatet e sondazhit me qytetarët, në formë elektronike, mund t'i gjeni në web faqen e organizatës www.adimacedonia.org

